

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

ONTSTAAN EN ONTWIKKELING VAN HET LUCHTRECHT

Wanneer we spreken over «het ontstaan en de ontwikkeling van het luchtrecht», dan moeten we nader bepalen wat wij hier bedoelen door de uitdrukking *luchtrecht*.

In de brede zin betekent luchtrecht, het geheel der regelen die het luchtruim en het gebruik van het luchtruim beheersen.

Hieronder vallen, niet alleen de problemen van de luchtvaart, maar ook deze van het luchtdomein in het algemeen, zoals het gebruik maken van de lucht voor chemische doeleinden, voor radioverbindingen, voor televerbindingen, voor het overmaken van optische signalen, voor het aanleggen van bovengrondse elektrische en telefonische lijnen, en zo meer.

Het begrip luchtrecht in meer beperkte zin, zoals wij het opvatten, en zoals het in alle landen wordt verstaan, omvat:

- de rechtsregelen van toepassing bij het gebruik maken van het luchtruim door luchtvaartuigen en
- de rechtsverhoudingen ontstaan bij het gebruik maken van luchtvaartuigen.

Zeggen wij vooraf, dat over het algemeen het luchtrecht in België, zoals in vele andere landen, nog weinig gekend is; slechts enkele juristen hebben zich gespecialiseerd in deze tak van het recht. Deze toestand is te verklaren door de eerder zeldzame rechterlijke beslissingen, in zaken die verband houden met het luchtrecht. De handelsluchtvaart, pas vóór een paar decennia tot ontplooiing gekomen, is in handen van machtie, meestal door de openbare machten gecontroleerde of medebeheerde luchtvaartmaatschappijen.

De financiële stabiliteit van de luchtvaartmaatschappijen wordt aldus gewaarborgd en deze maatschappijen aarzelen niet hun toevlucht te nemen tot verzekeringen waarbij gewoonlijk de afstand van een gerechtelijke voorziening is bepaald, of waarbij, in de mate van het mogelijke, iedere gerechtelijke procedure wordt uitgeschakeld door het treffen van een minnelijke regeling, die het voordeel biedt dat geen publiciteit wordt gemaakt rondom feiten die hun handelsreputatie kunnen schaden.

Welke zijn de algemene kenmerken van het luchtrecht.

Kenmerkend voor het luchtrecht is het *jong en voortdurend evoluerend karakter*.

Het luchtrecht is noodzakelijkerwijze een jonge tak van het recht. Het kon niet ontstaan vooraleer het voorwerp waarop het betrekking heeft, het luchtvaartuig, ontstond en in gebruik werd genomen. Wel vinden we reeds in oude documenten, uit de 18e en 19e eeuw, verbodsbepalingen met betrekking tot luchtvaartuigen.

Het is evenwel zeker dat slechts na de eerste wereldoorlog een geschreven luchtrecht is tot stand gekomen, nadat men ondervonden had welke mogelijkheden er in het nieuw vervoermiddel schuilen.

Het voortdurend evoluerend karakter van deze jonge rechtstak, is te verklaren door de snelle technische vooruitgang der luchtvaart. Er moest niet telkens een detailkwestie van een reglementering gewijzigd worden, maar nieuwe problemen dienden opgelost of nieuwe oplossingen dienden overwogen voor kwesties die andere ontwikkelingsvormen aannamen.

Het burgerlijk luchtvaartuig wordt immers niet uitsluitend gebruikt voor het commercieel vervoer, maar ook voor sanitaire doeleinden, voor hulp en bijstand, voor de landbouw, voor wetenschappelijke doeleinden, voor het maken van prospecties, voor luchtsonderingen, voor het maken van luchtfoto's, enz.

Voor iedere exploitatie der luchtvaart met onderscheiden doeleinde is een bijzondere reglementering vereist.

De ontwikkeling van het luchtvervoer onder alle vormen, vergt een aanhoudende herziening der luchtreglementering en stelt het economisch en politiek probleem van de benutting en coördinatie met andere en oudere vervoermiddelen.

Niet alleen is het luchtrecht jong en steeds evoluerend, maar het is eveneens *origineel*.

In alle wetgevingen vormt het luchtrecht een geheel van onderscheiden wetten. Een afzonderlijke tak van het recht welke op ongewone wijze is gegroeid. We denken hier aan de internationale overeenkomsten en organen welke tot de groei van het luchtrecht hebben bijgedragen.

Het origineel karakter valt vooral op als we zien

(*) Voordracht gehouden op de openingszitting van het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen te Antwerpen.

dat het luchtrecht iedere gewoonte is voorafgegaan, dat het van de beginne af, in ruime mate, éénvormig werd gemaakt, dat het internationaal was vóór dat het nationaal is geworden.

Het internationaal karakter heeft het luchtrecht gemeen met het zeerecht, maar in het luchtrecht komt dit internationaal karakter scherper naar voor.

Het luchtvaartuig is voor alles een vervoermiddel op lange afstanden. Hoe groter de afstand, hoe voordeliger het luchtvaartuig kan gebruikt worden. Behoudens enkele landen met uitgestrekt gebied, is het grondgebied der Staten te klein om de volledige ontwikkeling der mogelijkheden van het luchtvaartuig te bereiken. Het luchtvaartuig is, zoals het schip, en nog meer dan dit laatste, een internationaal en intercontinentaal verbindingsmiddel.

Het is derhalve begrijpelijk dat het zeer spoedig op het internationaal plan, problemen heeft opgeworpen en men onmiddellijk gedacht heeft in dit kader die problemen op te lossen.

Daar het midden waarin het luchtvaartuig zich beweegt en de middelen daartoe aangewend, overal gelijkaardig zijn, waren de moeilijkheden dezelfde, en dienden, uit praktische noodzaak, éénvormige oplossingen nagestreefd. Om dat doel te bereiken waren internationale overeenkomsten vereist. Dit internationaal aspect van het luchtrecht komt nog meer tot uiting wanneer men vaststelt dat diverse organen, groeperingen en zelfs openbare luchtdiensten met internationaal karakter bestaan.

Voorzeker blijft ieder land theoretisch vrij zijn eigen wetgeving uit te vaardigen, maar de nadelen van een tweevoudig regime, gesteld tegenover de gezagswaarde verbonden aan internationale oplossingen, hebben de Staten er toe aangezet de interne wetgeving af te stemmen op de internationale wetgeving. Praktisch gebeurt dit dan ook in alle landen.

Een uiterst belangrijk vraagstuk dat geheel het luchtrecht beheerst is «het rechtsstatuut van de atmosferische ruimte» waarin het luchtvaartuig zich beweegt.

In het begin van deze eeuw, vóór het moderne luchtverkeer gekend was en er van een internationale wetgeving op het luchtverkeer nog geen sprake was, werd de vraag gesteld: Is het verkeer in de lucht vrij? Hebben de particulieren en de Staten rechten welke hun toelaten, het overvliegen van hun eigendom of hun grondgebied te beletten?

Destijds bestonden in het kader van het interne recht — het burgerlijk recht — daaromtrent betwistingen. Sommige eigenaars beweerden, op grond van art. 552 van het B.W., het recht te bezitten het overvliegen van hun eigendom te mogen verbieden. Deze kwestie is nu van geen enkele waarde meer. Het recht om private eigendommen te overvliegen wordt thans universeel erkend door de rechtsleer en door alle wetgevingen. De oude Romeinse rechtspreuk: «Cujus solum, ejus est usque ad coelum» vindt geen toepassing meer in onze moderne wereld.

Het probleem uit oogpunt van publiek recht, en bijzonder van internationaal publiek recht, heeft onder de juristen het voorwerp van vele academische betwistingen uitgemaakt.

De gestelde vraag was: «Heeft de Staat een soevereiniteitsrecht op het luchtgebied dat zich boven zijn grondgebied verheft of ontsnapt hem dit gebied?»

Deze vraag — meer dan 50 jaar geleden reeds opgeworpen — over de rechten van iedere Staat op het luchtgebied, is vanzelfsprekend modern gebleven en van groot praktisch belang.

Het probleem is fel omstreden geweest in de recht-leer, omdat er geen bestaande gewoonten, noch beslissende rechtsargumenten, voorhanden waren.

Vooraf drie theoriën werden op het einde der vorige eeuw en in het begin dezer eeuw verkondigd met betrekking tot het juridisch regime van de lucht.

De eerste theorie verkondigt de vrijheid van het luchtgebied en herinnert ons aan de theorie van Grotius over «mare liberum». In deze opvatting is de lucht «res omnium communis», gemeen goed voor allen, en de onmogelijkheid in het luchtruim, op afdoende wijze, zijn soevereiniteit uit te oefenen, zou deze theorie moeten rechtvaardigen. Ten hoogste mag de onderliggende Staat, enkele noodzakelijke verdedigingsmaatregelen treffen om zijn rechten te vrijwaren.

Deze theorie werd vooral hardnekkig verdedigd door de Franse rechtsgeleerden o.m. Fauchille in zijn, in 1901, uitgegeven werk «Le domaine aérien et le régime juridique des aérostats». De Duitse juristen zoals Oppenheim steunden eveneens genoemde zienswijze.

Het principe van de vrijheid van het luchtgebied werd te Brussel, in 1902 en in 1906, ook te Madrid, in 1911, door verschillende juristen verdedigd op de luchtvaartcongressen, georganiseerd door het «Institut de Droit International», en aanvaard, dank zij de vertegenwoordigers van Frankrijk en Duitsland, alhoewel Engeland zich voorstander van de soevereiniteitsrechten op het luchtgebied had verklaard.

De tweede theorie is deze van de luchtzonen en had in de vorige eeuw haar aanhangers.

Zij is ingegeven door de analogie met het zeerecht. In deze opvatting bestaat er, tot op een nader te bepalen hoogte (500 m of 1.500 m), een territoriale luchtzone waarover de onderliggende Staat een soevereiniteitsrecht uitoefent, zoals over de territoriale zee. Boven de territoriale luchtzone is de vrije luchtzone gelegen, de hoge lucht, welke vrij is evenals de hoge zee.

In hun handboeken over volkenrecht hebben in de vorige eeuw Rivier en Holzendorff vooral deze theorie verdedigd. Zij heeft enkel een historische waarde.

De derde theorie is deze van de «aer clausus», het gesloten luchtgebied.

Iedere Staat heeft soevereine rechten op het luchtruim dat zich boven zijn grondgebied verheft. De Staat heeft, in deze opvatting, het recht, het overvliegen van zijn grondgebied te verbieden en, het luchtverkeer naar goedgehouden te regelen.

Deze zienswijze werd o.m. aangenomen in juni 1910 te Verona, tijdens een internationaal Congres over de luchtvaart.

Om hun stelling te rechtvaardigen beschouwden zekere juristen de Engelsen Richards en Spaight, het luchtruim, als oorspronkelijk vrij, doch onder de heerschappij van de Staat gekomen door toeëigening, welke definitief is geworden met de aanvang van de luchtvaart.

Het luchtruim is hier dus onderworpen aan de juridische soevereiniteit van de onderliggende Staat. Het luchtruim verheven boven de Staat maakt deel uit van het nationaal gebied, terwijl het luchtruim boven de hoge zee en boven de gebieden zonder meester, b.v. het poolgebied, vrij is, zonder aan de heerschappij van een Staat onderworpen te zijn.

De voormelde uiteenlopende strekkingen over het juridisch statuut van de atmosferische ruimte, door de rechtsgeleerden en op internationale bijeenkomsten verkondigd, vóór en bij de aanvang der luchtvaart,

werden voor het eerst, op initiatief van de Franse regering in mei 1910 door een internationale diplomatieke conferentie te Parijs besproken, in aanwezigheid van vertegenwoordigers van 18 verschillende landen.

Deze conferentie werd verdaagd zonder dat een accord werd bereikt. Het bleef bij een ontwerp van overeenkomst van 52 artikelen waarvan de tekst niet werd aangenomen wegens het grondig meningsverschil dat tot uiting kwam tussen de zienswijze van Frankrijk en Duitsland enerzijds, die de vrijheid van de lucht verdedigden, en Groot-Brittannië anderzijds, dat vasthield aan de soevereiniteit van de Staat op het luchtruim.

Wanneer de oorlog 1914-1918 uitbrak, had de opvatting van de soevereiniteit van de Staat op het luchtruim meer en meer veld gewonnen.

Vanaf de oorlogsverklaring hebben de neutrale Staten hun soevereiniteitsrechten ingeroepen om de overvlucht van hun grondgebied aan de oorlogvoerenden te verbieden.

Na de eerste wereldoorlog, in 1919, hebben de regeringen dit probleem langs diplomatieke conventies willen regelen.

De Conventie van Parijs van 13 oktober 1919 betreffende de regeling der luchtvaart, heeft in art. 1 aangenomen dat ieder contracterende Staat over de atmosferische ruimte boven zijn grondgebied, een volledig en uitsluitend soevereiniteitsrecht bezit. Het principe der soevereiniteit werd sedertdien behouden en n.l. hernomen in de Iberisch-Amerikaanse Conventie te Madrid, van 1926, in de Pan-Amerikaanse Conventie te Havana van 1928 en in de Conventie van Chicago van 1944.

Het soevereiniteitsprincipe is ook aangenomen door de Staten die geen deel hadden genomen aan de overeenkomst van Parijs (de Verenigde Staten) en aan de overeenkomst van Chicago (de Verenigde Sovjet-republieken).

In de huidige stand van de internationale wetgeving is de betwisting in de praktijk opgelost ten voordele van de theorie van het gesloten luchtruim, van de staatssoevereiniteit, voor wat de atmosferische ruimte betreft.

De tekst van de internationale Conventies van Parijs van 1919 en van Chicago van 1944, werd aangenomen op een ogenblik dat het gebruik van de extra-atmosferische ruimte nog een hersenschim was of nog niet in het verschiep lag.

Deze tekst spreekt van de «atmosferische ruimte» en van «toestellen», die zich in de atmosfeer bewegen dank zij de reactiekrachten van de lucht, d.w.z. luchtvaartuigen.

Terloops stellen we de vraag of de soevereiniteitsrechten van de Staat eveneens kunnen gelden voor het gebied boven de atmosfeer, de extra-atmosferische ruimte, ook cosmische ruimte of «ledige» ruimte genoemd. Vraag die zeer actueel is, nu vóór enkele jaren, het tijdperk van de ruimtevaart is begonnen.

Het speciaal Comité van de Verenigde Naties vermeldt in zijn verslag, tijdens het internationale geofysische jaar 1957-1958, dat de Staten van mening zijn dat het lanceren en het vliegen van ruimtetuigen toegelaten is, welk land ook deze tuigen in de extra-atmosferische ruimte zouden «overvliegen».

De ruimteactiviteiten schenen alsdan van een algemene instemming te genieten.

Ook op de algemene vergadering der Verenigde Naties, in november 1958, waren al de afgevaardigden accoord om te verklaren dat het idee der soevereiniteit van de onderliggende Staat op de extra-atmosferische

ruimte boven zijn grondgebied, onmogelijk kan aangenomen worden.

Verder leren ons de verslagen der jaren 1958, 1959 en 1960 over de Congressen van de «Fédération astronautique internationale», dat de meeste juristen van het ruimterecht, het bestaan van soevereiniteitsrechten op de ledige ruimte, niet aanvaarden. In die gebieden moet het regime van de vrijheid gehuldigd worden, waarvan de voorwaarden nader dienen bepaald.

Tot heden toe heeft, naar ons weten, geen enkele regering de toelating gevraagd om haar tuigen in de ruimte te slingeren en geen enkel land geprotesteerd tegen het lanceren en evolueren van ruimtetuigen.

Wij zijn de mening toegedaan, dat het in stand houden van de traditionele oplossingen van het internationaal publiek recht voor het ruimterecht tot toestanden zou leiden, die in wezen absurd zijn. Men kan niet verwachten dat de Staten, zonder uitzondering, de toelating van overvlucht vragen. Om deze praktische reden alleen reeds, is het concept der soevereiniteit op de cosmische ruimte onhoudbaar. Het is ook moeilijk denkbaar op welke manier een Staat zich effectief zal verzetten tegen de doorgang van een satelliet. Welke regering zal ten slotte protest aantekenen tegen ondernemingen, die ongewijfeld tot de hoogtepunten van het menselijk vernuft behoren!

De staatssoevereiniteit op de hogere regionen is blijkbaar wel ten dode opgeschreven.

Naarmate de ruimteactiviteiten gaan toenemen, zullen nochtans, met het oog op de vredelievende uitbating der ruimte en *uitgaande van het principe van de vrijheid in die hogere gebieden*, de ruimteregels universeel moeten vastgelegd worden. Het opstellen van deze bepalingen is de taak waarmede de geleerden en de experts van het ruimterecht zich reeds bezighouden.

Welk is nu de wordingsgeschiedenis van het luchtrecht? Hoe is het luchtrecht gegroeid, gevormd?

Wat bestaat er, internationaal en nationaal gezien, aan positief luchtrecht?

Vóór de eerste wereldoorlog van 1914-1918 hadden er, met betrekking tot het luchtrecht niet minder dan 6 internationale congressen plaats, waarvan het voornaamste is dit van Parijs, dat in 1889 ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling aldaar werd gehouden. Al deze congressen hebben geen praktisch resultaat opgeleverd.

Anderzijds bestond ook reeds, vóór de eerste wereldoorlog, een vrij omvangrijke literatuur over luchtrecht.

Van positief luchtrecht is er slechts sprake, zowel bij ons als in andere landen, na de eerste wereldoorlog.

I. Het publiek luchtrecht.

Vooreerst zullen we zien op welke wijze men langs de internationale Conventies van Parijs, Madrid en Havana, tot het huidige van kracht zijnde internationaal publiek luchtrecht van de Conventie van Chicago van 1944 is gekomen; vervolgens het Belgisch nationaal publiek luchtrecht.

A. - *Het internationaal publiek luchtrecht*, geïnspireerd door het werk van de internationale congressen en van de rechtsleer, van vóór de eerste wereldoorlog, dankt in het bijzonder zijn ontstaan en ontwikkeling aan de internationale Conventie van Parijs van 13 oktober 1919 betreffende de regeling der luchtvaart.

a) *De Overeenkomst van Parijs van 1919* werd ondertekend en bekrachtigd door 32 Staten, waaronder

België, (onze wet van 16 augustus 1922) en had tot doel een eenvormig internationaal publiek luchtrecht op te stellen voor de burgerlijke luchtvaart en is daarin op menig gebied geslaagd.

De voorschriften van de overeenkomst hebben gedurende meer dan 20 jaar het statuut van de internationale burgerlijke luchtvaart uitgemaakt.

Alhoewel thans niet meer van kracht, loont het de moeite bij enkele der voornaamste punten van deze eerste internationale overeenkomst te blijven stilstaan, omdat zij de nationale wetten van alle bij de Conventie aangesloten landen heeft beïnvloed.

De Conventie van Parijs erkent, in art. 1, *de volledige en uitsluitende soevereiniteit van iedere staat over de atmosferische ruimte boven zijn grondgebied*; waardoor een einde werd gesteld aan de daaromtrent bestaande betwistingen.

Dit absolute soevereiniteitsprincipe werd enigszins gematigd, in art. 2, door het aannemen van een tweede principe: *alle bij de Conventie aangesloten Staten hebben in vredetijd, het recht van vredelievend overvliegen en technische landing* (technische landing wil zeggen, niet om commerciële redenen; wel bij defect of voorbevoorrading). Dit vredelievend overvliegen was nochtans, volgens art. 25, alleen toegestaan aan particuliere luchtvaartuigen, d.w.z. de luchtvaartuigen voor toerisme, sport en niet regelmatige internationale luchtdiensten.

Voor staatsluchtvaartuigen (militaire-, douane- en politieluchtvaartuigen) en voor geregelde internationale luchtdiensten was, volgens art. 32, een speciale toelating van de overvlogen Staat vereist.

Naast het beginsel der soevereiniteit en het vredelievend overvliegen, voorzag de Overeenkomst van Parijs in verscheidene artikelen een reeks voorschriften met betrekking tot het vergemakkelijken der luchtvaart, de veiligheid van de overvlogen Staat, de veiligheid der luchtvaartuigen, der passagiers en der goederen en tal van andere voorschriften welke alle niet kunnen vermeld worden.

Vermeldenswaard voor de Conventie van Parijs is de oprichting van de C.I.N.A. (verkorting van «Commission Internationale de Navigation Aérienne»), in art. 34. Dit is een permanent internationaal organisme, de «Internationale Commissie der Luchtvaart» genoemd.

De C.I.N.A. werd opgericht omdat de internationale regelen van de Conventie van Parijs over het luchtrecht, nog onvolledig waren en moesten aangepast aan de evolutie der luchtvaart. Men kon niet telkens internationale diplomatieke conferenties bijeenroepen om het publiek luchtrecht te bestuderen en bij te werken.

De «Internationale Commissie der Luchtvaart» heeft deze zeer voorname rol vervuld van 1922 tot 1939 en heeft regelmatig de reglementen van de Conventie van Parijs aangevuld, rekening houdende met de vooruitgang en de noodwendigheden van het luchtverkeer. Deze reglementen vormden «de bijlagen» van de Conventie. Eenmaal aangenomen door de meerderheid, dienden deze bijlagen door alle verdragsluitende en toetredende Staten aanvaard.

Buiten de reglementerende bevoegdheid, had de C.I.N.A. een jurisdictionele bevoegdheid voor de interpretatie van zijn eigen reglementen.

Moet de Conventie van Parijs van 1919 met nadruk vermeld worden in de wordingsgeschiedenis van het luchtrecht, dan mogen ook de Conventie van Madrid van 1926 en deze van Havana van 1928 niet vergeten worden alhoewel deze beide laatste van veel minder betekenis zijn.

b) In 1926 nam Spanje, gevolgd van Portugal, (niet tot de Overeenkomst van Parijs toegetreden) het initiatief een luchtvaartconferentie bijeen te roepen te Madrid, ten einde de banden met de Zuid-Amerikaanse landen nader toe te halen.

Deze conferentie groepeerde afgevaardigden van 21 Staten en nam op 1 november van hetzelfde jaar de tekst aan van een Conventie, genoemd de *Iberisch-Amerikaanse Overeenkomst* betreffende de luchtvaart. De principes van de Conventie waren bijna integraal dezelfde als deze van de Conventie van Parijs.

Slechts vijf Staten hebben deze Overeenkomst bekrachtigd, waarvan de praktische draagwijdte aldus onbeduidend was.

Spanje zelf zou later, in 1935, tot de Conventie van Parijs toetreden.

c) In 1928 namen de Verenigde Staten van Amerika, die wel de Conventie van Parijs hadden ondertekend, doch nooit bekrachtigd, en daarin gevolgd door de andere Amerikaanse Staten, het initiatief om een luchtstatuut in leven te roepen voor het Amerikaans continent alleen.

De *Pan-Amerikaanse Overeenkomst* werd na zes conferenties de 26e februari 1928 te Havana ondertekend door de Verenigde Staten en de meeste Zuid-Amerikaanse Staten, doch slechts door 11 Staten bekrachtigd.

Zij verschilt van de Conventie van Parijs in dit belangrijk opzicht, dat de Pan-Amerikaanse Conventie niet de beperking inhoudt van art. 25 van de Conventie van Parijs, d.w.z. de geregelde internationale luchtdiensten genieten, zonder speciale machtiging, van het recht van overvlucht.

Er bestonden aldus in 1939, bij het begin van de tweede wereldoorlog, theoretisch althans, drie groeperingen van Staten naast elkaar of *drie multilaterale conventies*, met betrekking tot de regeling der luchtvaart (Parijs - Madrid - Havana), hetgeen de eenvormigheid van het internationale luchtrecht in gevaar bracht.

Een eenvormige en universele reglementering was dus wel noodzakelijk, te meer dat, door de bijna ongehoofde vooruitgang der luchtvaart in de loop van de tweede wereldoorlog, het oostelijk en westelijk halfrond definitief met elkaar werden verbonden.

d) De Verenigde Staten hielden daarom, op verzoek van Engeland en Canada, de 19 november 1944, nog vóór het einde der vijandelijkheden, een conferentie te Chicago. 52 Staten namen deel aan deze conferentie. Rusland dat ook niet tot de Conventie van Parijs was toegetreden en nog nooit had toegelaten dat vreemde luchtvaartuigen zijn grondgebied zouden overvliegen, nam geen deel aan de besprekingen omdat het meende dat zijn afgevaardigden niet konden zetelen met landen als Spanje, Portugal, Zwitserland, waarmee het geen diplomatieke betrekkingen onderhield. De onthouding van deze grote Staat was ten slotte een mislukking voor de vestiging van een werkelijke eenvormige wereldluchtvaartreglementering.

De 7 december 1944, na enkele weken debateren, werden, onder voorbehoud van bekrachtiging, door de verschillende geïnteresseerde Staten, te Chicago, de volgende 5 documenten ondertekend:

- de slotakte van de conferentie;
- een voorlopig akkoord over de organisatie der burgerlijke luchtvaart, waarvan de duur slechts op drie jaar was gesteld. Dit was in het akkoord zelf voorzien. Het voorlopig akkoord heeft als bijzondere verdienste gehad, dat daarin de basis werd gelegd

vóór de heropbouw van het internationaal luchtvervoer;

— de overeenkomst betreffende de internationale burgerlijke luchtvaart, het voornaamste der documenten waarop we dadelijk terugkomen;

— het akkoord inzake de doortocht van internationale diensten, en

— het vervoerakkoord met betrekking tot internationaal luchtvervoer.

Het belangrijkste document, zeiden we zoëven, is « *de overeenkomst betreffende de internationale burgerlijke luchtvaart* ». Deze overeenkomst vervangt de overeenkomst van Parijs van 1919, en vertoont in haar grote lijnen geen verschil met die van Parijs. Zij is nochtans veel vollediger.

In 1948 werd de Overeenkomst van Chicago reeds door 54 Staten bekrachtigd, waaronder België (thans door een tachtigtal Staten).

Iedere Staat, aangesloten bij de Overeenkomst, neemt de verplichting op zich de vroegere overeenkomsten van dezelfde aard, zoals deze van Parijs van 1919 en van Havana van 1928, op te zeggen, en ook, de principes van de Overeenkomst te eerbiedigen bij het sluiten van particuliere akkoorden met niet aangesloten Staten.

De Overeenkomst van Chicago betreffende de internationale burgerlijke luchtvaart is het huidige internationaal publiekrechtelijk statuut dat de normen voorschrijft van toepassing bij het gebruik maken van het luchtruim door luchtvaartuigen en bij het gebruik van de luchtvaartuigen zelf. Zij is met haar « bijlagen » de essentiële bron van het internationaal publiek luchtrecht omdat zij de fundamentele principes bevat die als basis dienen voor de internationale luchtvaartbetrekkingen.

Gelet op haar omvang kan er geen sprake van zijn een ontleding te maken van de Overeenkomst.

De vier grondgedachten van de Conventie moeten we nochtans onthouden : zij zijn gelijklopend met de vier hoofdpunten uit de Conventie van Parijs, die het basisinstrument is geweest voor de Conventie van Chicago.

1. *De erkenning, in art. 1, van het principe van de staatsoevereiniteit op het luchtruim*, zoals in de Overeenkomst van Parijs van 1919.

In dat opzicht heeft de Overeenkomst van Chicago geen vordering gemaakt in de zin van de internationalisatie. Zij neemt hetzelfde bestaande algemene regime over. Een akkoord over de vrijheid van de lucht is onmogelijk gebleken.

In 1944, evenmin als in 1919, was de politieke toestand niet gunstig om af te zien van het soevereiniteitsrecht op het luchtruim. De Staten hadden nog niet lang de pijnlijke oorlog achter de rug, waar de luchtvaart een grote rol had gespeeld. Ieder dacht aan de bescherming van zijn eigen gebied en aan de verzekering van zijn veiligheid.

Alhoewel de Overeenkomst het principe van het soevereiniteitsrecht van iedere Staat over zijn luchtgebied verkondigt, brengt zij evenwel een beperking aan dit recht, door de aanvaarding van een regeling betreffende

2. *het recht van overvlucht*. Dat is dan de tweede grondgedachte van de Overeenkomst.

Voor dit recht van overvlucht wordt, in art. 5, onderscheid gemaakt tussen drie categorieën van luchtvaartuigen.

Voor de staatsluchtvaartuigen (militaire, douane

en politieluchtvaartuigen) is het regime van de Conventie van Parijs behouden, d.w.z. het overvliegen van en de landing op het grondgebied van een ander verdragsluitende Staat is niet toegelaten dan mits machtiging.

Voor de burgerlijke luchtvaartuigen, aangewend voor *niet* regelmatige internationale luchtdiensten (sport, toerisme, toevallige diensten) is het regime vrijer dan dat van de Overeenkomst van Parijs dat het vredelievend overvliegen en de technische landing, zonder machtiging, erkende. De Overeenkomst van Chicago voorziet bovendien dat de niet regelmatige internationale luchtdiensten passagiers, vracht en post mogen laden of ontladen. De geïnteresseerde Staat mag evenwel deze of gene beperking opleggen.

Voor de burgerlijke luchtvaartuigen, aangewend voor regelmatige internationale luchtdiensten, behoudt de Overeenkomst van Chicago de bepalingen van de Overeenkomst van Parijs; geen enkel van deze luchtvaartuigen mag het grondgebied van een ander verdragsluitende Staat overvliegen of er landen dan met speciale machtiging.

Het is spijtig te noemen dat in de Overeenkomst van Chicago zelf geen liberaler regime werd toegestaan voor de luchtvaartuigen, die voor regelmatige internationale luchtdiensten worden aangewend.

Er zijn nochtans verschillende verdragsluitende Staten, die voorstander zijn van een vrijer regime voor de regelmatige internationale luchtdiensten. Zij hebben het vierde document van Chicago : het *akkoord van doortocht* of de twee *niet* commerciële vrijheden, bekrachtigd, waardoor zij elkaar :

1° het recht over hun grondgebied te vliegen zonder tussenlanding verlenen (eerste vrijheid) en

2° het recht te landen voor niet commerciële doeleinden (technische landing) (tweede vrijheid).

De Staten die dit akkoord van doortocht hebben bekrachtigd en regelmatige internationale luchtverbindingen inrichten, zijn niet meer verplicht de voorafgaande machtiging van overvlucht te vragen en hebben de zekerheid tijdens de reis te kunnen bevoorraden.

Het akkoord is ongetwijfeld een ernstige vooruitgang in het wereldluchtverkeer.

Het werd door 49 landen bekrachtigd, waaronder België.

Weinige landen hebben het vijfde document van Chicago, het *vervoerakkoord* of het akkoord der 3 commerciële vrijheden bekrachtigd. België evenmin.

Het vervoerakkoord slaat eveneens uitsluitend op geregelde internationale luchtdiensten, en verleent de Staten die het bekrachtigd hebben, vrijheden, voor wat het laden en ontladen van goederen, passagiers en post betreft.

De Staten, die elkaar het voorrecht der 3 commerciële vrijheden willen verlenen, sluiten bilaterale verdragen.

3. De derde grondgedachte van de Overeenkomst van Chicago is dat *een reeks normen*, die de burgerlijke luchtvaart beheersen en door de Verdragsluitende Staten moeten geëerbiedigd worden, zijn vastgesteld.

Het zijn dezelfde voorschriften als deze waarvan we reeds melding hebben gemaakt bij de overeenkomst van Parijs, maar meer uitgebreid. We kunnen hier onmogelijk al deze voorschriften opsommen.

4. Ten slotte vinden we in de Overeenkomst van Chicago : *de instelling van de O.A.C.I.* (verkorting van

« Organisation de l'Aviation Civile Internationale », in art. 43.

De O.A.C.I. of de « Internationale Burgerlijke Luchtvaartorganisatie » is een permanent internationaal lichaam bestaande uit :

— de Vergadering, waarin al de verdragsluitende Staten vertegenwoordigd zijn;

— de Raad, die de uitvoerende macht is der organisatie;

— een aantal comités : administratieve, technische, waarvan het voornaamste, *het juridisch comité*.

Toen de Staten de 7 december 1944 te Chicago de « overeenkomst betreffende de internationale burgerlijke luchtvaart » ondertekenden, verbonden zij zich, krachtens art. 37 der overeenkomst, naar de grootst mogelijke mate van eenvormigheid in de regeling te streven, wanneer zodanige eenvormigheid de luchtvaart kon vergemakkelijken en ten goede komen.

Om dat doel te bereiken is in de tekst van de Overeenkomst van Chicago, de instelling « Internationale Burgerlijke Luchtvaartorganisatie » of O.A.C.I. voorzien, met als taak, aanbevelingen, « bijlagen bij de overeenkomst » genoemd, uit te werken en aan de verdragsluitende Staten ter kennis te brengen.

Het inwerkingtreden van een bijlage doet voor iedere Staat de verplichting ontstaan, zijn regeling aan de bevolen normen aan te passen. Absoluut is de verplichting evenwel niet; volgens art. 38 der Overeenkomst heeft immers iedere Staat het recht de aanbevelingen der Internationale Burgerlijke Luchtvaartorganisatie niet in alle opzichten na te leven, wanneer hij dat niet kan of wanneer hij nodig acht voorschriften te aanvaarden, die in bepaald opzicht van de aanbevolen voorschriften afwijken.

De O.A.C.I. zet de reglementerende taak voort van de vroeger vermelde C.I.N.A., gesproten uit de Overeenkomst van Parijs van 1919.

Daar de Overeenkomst van Chicago bij onze wet van 30 april 1947 is aangenomen en bekrachtigd, moeten de reglementsbepalingen in België met de voorschriften van de overeenkomst, en zoveel enigszins mogelijk is, met de aanbevelingen van de O.A.C.I. (die de bijlagen van de overeenkomst vormen) overeenstemmen.

B. Het nationaal publiek luchtrecht.

Onze eerste wet van 16 november 1919 betreffende de regeling der luchtvaart en op grond van deze wet uitgevaardigde besluiten, zijn van kracht gebleven tot in 1954 en waren alsdan niet meer voldoende aangepast aan de tijd.

Het huidige publiek luchtrecht van België vloeit hoofdzakelijk voort :

1. uit de reglementsbepalingen van de Overeenkomst van Chicago betreffende de burgerlijke luchtvaart en

2. uit de internationale zgn. standaarden en aanbevolen praktijken, die door de O.A.C.I. werden opge maakt en de bijlagen van de Overeenkomst van Chicago vormen.

Op de goedkeuring van de voornaamste bijlagen van de overeenkomst diende gewacht om het K.B. van 15 maart 1954 tot regeling der luchtvaart uit te vaardigen, K.B. dat gelijktijdig de inwerkingtreding verzekert van de wet van 27 juni 1937 betreffende de regeling der luchtvaart.

In het K.B. van 15 maart 1954 komen de geldende principes voor inzake inschrijving der luchtvaartuigen, geschiktheid tot vliegen van de luchtvaartuigen, de vergunning van het personeel, de bescheiden die ver-

eist worden, de burgerlijke luchtvaartterreinen, de bepalingen betreffende het verkeer in de lucht en de regeling van het luchtverkeer, de exploitatie der luchtvaart voor handelsdoeleinden, vervoer van gevaarlijke zaken.

Naast de wet van 1937 en het K.B. van 1954 behoren tot ons publiek luchtrecht nog enkele andere K.B. bv.

— het K.B. van 20 oktober 1939 betreffende de toepassing van de internationale sanitaire overeenkomst voor de luchtvaart, te Den Haag gesloten, (overeenkomst die bij de wet van 22 juli 1935 werd bekrachtigd.)

— Het K.B. van 21 februari 1939 tot het reglementeren van luchtfotoopnamen en het vervoeren van fototoestellen aan boord.

— Het K.B. van 11 juni 1954 houdende verbod te vliegen boven zekere gedeelten van het grondgebied van het Rijk.

Voor de uitvoeringsbesluiten, die uiteraard aan herhaalde wijzigingen onderhevig zijn, worden, naar gelang van de noodzakelijkheid, ministeriële besluiten genomen, b.v. voor de aanduiding van douaneluchtvaartterreinen en voor de te gebruiken optische seinen.

In ons publiek luchtrecht zijn ook bepalingen te vinden, die tot het strafrecht en het fiscaal recht behoren.

II. Het Privaat Luchtrecht.

A. *Het internationaal privaat luchtrecht* is later en ook moeizamer tot vorming gekomen dan het internationaal publiek luchtrecht, dat bijna uitsluitend gesproten is uit de internationale conventies en uit de organismen door deze conventies in leven geroepen.

De private rechtsverhoudingen ontstaan uit het luchtverkeer zoals het vervoercontract, de eigendom van de luchtvaartuigen, de overdracht van eigendom, de verantwoordelijkheid van de luchtvervoeder, werden aanvankelijk nog opgelost aan de hand van de algemene rechtsregelen.

Het was echter niet mogelijk de vraagstukken ten aanzien van het privaat recht te blijven uitstellen op gevaar af van grote moeilijkheden — verbonden aan het internationaal karakter van het luchtverkeer — te zien ontstaan.

Het bleek noodzakelijk naar de éénmaking van het privaat luchtrecht der landen te streven.

De Franse regering neemt met dit doel in 1925 het initiatief om een internationale conferentie bijeen te roepen. Deze conferentie besluit tot *het oprichten van de C.I.T.E.J.A.* (verkorting van « Le Comité International Technique d'Experts juridiques Aériens »).

De C.I.T.E.J.A. of « Internationaal Technisch Comité der juridische luchtexperten » is een organisme, dat door de deelnemende Staten van de Conferentie werd belast met de studie van de problemen over het privaat luchtrecht en met het zoeken naar eenvormige internationale oplossingen. De rol, die de C.I.T.E.J.A. heeft gespeeld bij het tot stand komen van het internationaal privaat luchtrecht, kan niet genoeg onderlijnd worden.

Uit eminente juristen samengesteld, werd dit Comité geroepen om alle ontwerpen van internationale Conventies van privaat recht voor te bereiden, waaronder kunnen geciteerd worden, al de Conventies die vóór de laatste wereldoorlog werden ondertekend, b.v. de Conventies van Warschau van 1929, van Rome van 1933, van Brussel van 1938.

Met de oprichting te Chicago in 1944 van een « juri-

disch comité» in de schoot van de O.A.C.I., is de C.I.T.E.J.A. verdwenen. Het juridisch Comité van de O.A.C.I. heeft de werkzaamheden van de C.I.T.E.J.A. voortgezet voor wat het internationaal privaatrecht betreft, zoals de O.A.C.I. zelf, voor wat het internationaal publiek luchtrecht betreft, de reglementerende bevoegdheid van de C.I.N.A. opgericht door de Conventie van Parijs van 1919, heeft overgenomen.

Niet alleen het juridisch Comité van de O.A.C.I. maar ook andere organisaties op gouvernementeel vlak hebben tot de vorming van het internationaal privaatrecht bijgedragen zoals b.v. «het internationaal instituut van Rome voor de eenmaking van het privaatrecht», de verschillende internationale congressen over de luchtvaart.

Verder zijn er private organisaties, zoals «de internationale vereniging der luchtverzekeraars», en vooral «de internationale vereniging voor het luchtvervoer», kortweg I.A.T.A., naar de beginletters van de Engelse benaming (International Air Transport Association). Deze vereniging, in 1919 te Den Haag opgericht, is sedert 1945 een groepering van maatschappijen van alle werelddelen geworden met zetel te Montreal. Zij komt onrechtstreeks tussen in het opstellen der verdragen over internationaal privaatrecht met wenken te geven bij het opmaken der projecten door het juridisch Comité van de O.A.C.I. De I.A.T.A. speelt vooral een voorname rol voor de eenmaking van het privaatrecht door het vaststellen van de algemene voorwaarden van het luchtvervoer en van de tarieven.

Ten huidige dage bestaan er 5 Conventies over de eenmaking van de regels van het internationaal luchtrecht.

1. De Overeenkomst van Warschau van 12 okt. 1929.

De Overeenkomst van Warschau handelt over de verantwoordelijkheid van de luchtvervoerder en, over de vervoerdocumenten.

Zij is praktisch over heel de wereld van toepassing. In België werd zij door de wet van 7 april 1936 bekrachtigd.

Deze Overeenkomst is van toepassing op zekere internationale vervoeren van bij de Conventie aangesloten Staten. Onze wet van 1936 heeft de uitwerking van de Conventie uitgebreid tot het binnenlands vervoer.

De Overeenkomst beperkt zich tot het commercieel vervoer (tegen vergoeding) en zeker gratis vervoer, b.v. propagandavluchten, en bepaalt, ten aanzien van de passagiers en de goederen, de verantwoordelijkheid van de vervoerder die internationale vluchten uitvoert in de zin van de Overeenkomst.

De Overeenkomst is ook van toepassing voor door Staat of openbare lichamen bewerkstelligd vervoer.

Zij voorziet :

a) een vermoeden van verantwoordelijkheid van de vervoerder (art. 17 en 18) waaraan deze zich niet kan onttrekken, maar de vervoerder kan het vermoeden omverwerpen, indien hij bewijst dat alle maatregelen werden genomen om de schade te vermijden of dat het onmogelijk was deze maatregelen te nemen. De benadeelde partij zal geen fout te bewijzen hebben en de clausule van gehele ontheffing zal haar niet kunnen tegengeworpen worden;

b) het bestaan van een beperking der vergoedings-

bedragen, zonder dat de vervoerder een lager bedrag mag vaststellen.

De maximum vergoeding van de vervoerder te storten aan de slachtoffers van een vliegtuigongeval is per persoon : 250.000 F; per kg. ingeschreven bagage 500 F; per kg. ingeschreven handbagage 10.000 F.

In geval van opzet van de vervoerder is de gehele schade te vergoeden.

De Overeenkomst van Warschau bepaalt ook op gedetailleerde wijze welke documenten aan boord moeten zijn van het luchtvaartuig.

Een protocol getekend te Den Haag in september 1955 verhoogt het forfaitair bedrag der schadevergoeding bij aansprakelijkheid van de luchtvervoerder en brengt ook een grote vereenvoudiging van de vervoerdocumenten.

Dit protocol werd door België nog niet bekrachtigd. Dit zal wellicht nog dit jaar gebeuren.

2. - De Overeenkomst van Rome ondertekend op 29 mei 1933 betreffende de schade veroorzaakt door luchtvaartuigen aan derden op het aardoppervlak. Door België ondertekend en bekrachtigd bij de wet van 11 september 1936, die de uitwerking van de Conventie tot het binnenlands vervoer heeft uitgebreid (art. 2). Deze Overeenkomst is niet van toepassing ten aanzien van staatsluchtvaartuigen.

De Overeenkomst die de verantwoordelijkheid regelt van de luchtvervoerder tegenover derden op het aardoppervlak, is van toepassing telkens op het aardoppervlak binnen het grondgebied van een Verdragsluitende Staat schade is veroorzaakt door een luchtvaartuig, dat binnen het grondgebied van een ander Verdragsluitende Staat is ingeschreven (art. 23).

In het Verdrag van Rome heeft men het risicobeginsel aanvaard (een objectieve verantwoordelijkheid). Hierdoor is de exploitant altijd aansprakelijk, ook in geval van overmacht.

Alleen in bepaalde gevallen, zoals b.v. de medeschuld van het slachtoffer, kan de exploitant geheel of gedeeltelijk van deze aansprakelijkheid bevrijd worden.

De aansprakelijkheid van de vervoerder is beperkt en wordt bepaald volgens het gewicht van het luchtvaartuig (500 F per kg. gewicht van het luchtvaartuig) met een maximumgrens van 4.000.000 F en een minimumgrens van 1.200.000 BF. Het maximumbedrag der vergoeding per getroffen persoon is 400.000 F (art. 8) in geval van dood of letsel.

In september 1938 werd te Brussel een protocol ondertekend met betrekking tot de schade veroorzaakt door luchtvaartuigen aan derden op het aardoppervlak. De Overeenkomst van Rome van 1933 en het protocol van Brussel van 1938 zullen vervangen worden door een Overeenkomst te Rome ondertekend de 7e oktober 1952, die door België nog niet werd bekrachtigd, wat vermoedelijk nog dit jaar zal gebeuren. Voorlopig blijft voor België de Conventie van 1933 van toepassing.

3. - De Overeenkomst van Rome ondertekend op 29 mei 1933 (zelfde dag als voorgaande Overeenkomst) betreffende het bewarend beslag op de luchtvaartuigen. Zij werd door België ondertekend en bekrachtigd bij de wet van 11 september 1936.

Zoals in het vorig verdrag van Rome, is deze overeenkomst van toepassing op het grondgebied van elk der verdragsluitende partijen ten aanzien van elk luchtvaartuig, dat binnen het grondgebied van een ander verdragsluitende partij is ingeschreven (art. 9).

De bepalingen van de overeenkomst zijn eveneens door de wet van 1936 op Belgisch grondgebied van

toepassing gemaakt, onverschillig of de inschrijving van het luchtvaartuig in de vreemde of in België zelf is geschied.

Deze Overeenkomst strekt er toe de luchtvaartuigen buiten het bewarend beslag te houden, voor zover de wettelijke belangen van de schuldeisers dat toelaten.

De principes zijn de volgende :

— vrijstelling van ieder bewarend beslag en van iedere terughouding van luchtvaartuigen, waardoor een Staatsdienst met inbegrip van postvervoer een geregelde luchtdienst van openbaar vervoer zou gestremd of vertraagd worden,

— deze vrijstelling niet afhankelijk maken van een zekerheidsstelling,

— aan de andere luchtvaartuigen toelaten van dezelfde voordelen te genieten, mits het geven van een voldoende borg.

Bewarend beslag, volgens de Overeenkomst, is iedere handeling waardoor een luchtvaartuig wordt vastgehouden *met het oog op een privaat belang* door tussenkomst van de rechterlijke of administratieve overheid, ten behoeve van een schuldeiser van de eigenaar van, of rechthebbende op een op het luchtvaartuig rustend zakelijk recht zonder dat de beslaglegger een vooraf, langs de gewone rechtsweg verkregen, voor ten uitvoerlegging vatbaar vonnis of een gelijkwaardige uitvoerbare titel kan inroepen.

De Overeenkomst geldt niet, en beslag kan dus gelegd worden, wanneer het gaat over een bewarend beslag in zake faillissement of inbreuk op douane-, straf- of politievoorschriften.

4. - *De Overeenkomst te Brussel ondertekend op 29 september 1938*, over hulp aan en berging van luchtvaartuigen, passagiers en bevrachting die in zee dreigen verloren te gaan.

Zij werd ondertekend door een 16-tal Staten waaronder België, doch werd door geen enkele Staat bekrachtigd.

Alles wijst er op dat deze bekrachtiging nog lang zal uitblijven.

Voor de scheepvaart is deze kwestie geregeld door de Overeenkomst van Brussel van 1910. De Overeenkomst van Brussel van 1938 over de hulp en berging lijkt fel op die van de scheepvaart, doch zij bevat verschillende aanduidingen betreffende het luchtrecht.

— De Overeenkomst van Brussel van 1938 legt de verplichting van bijstand in zee op aan de luchtvaartuigen en schepen ten voordele van ieder persoon, die gevaar loopt verloren te gaan. Het is dus een wederkerige hulp tussen luchtvaart en zeevaart.

— De verplichting van bijstand, volgens de overeenkomst, geldt alleen voor personen en niet voor de bevrachting en het luchtvaartuig zelf.

— De reddingsoperatie blijft nochtans ondergeschikt aan deze voorwaarde dat zij kan gebeuren zonder ernstig gevaar voor de redder, zijn bemanning, zijn passagiers en andere personen of zijn materiaal.

De verplichting slaat op de boordcommandant of de scheepskapitein, zodat de eigenaar noch de uitbater, noch de bevrachter kan verantwoordelijk gesteld worden wegens schending van de bijstandsplicht, tenzij zij bevel hebben gegeven niet tussen te komen.

De nationale wetten zullen sancties moeten voorzien tegen deze die de bijstandsverplichting overtreden.

De vergoeding voor redding is verplicht doch er is een maximum gesteld en zij moet betaald worden door

de eigenaar of de uitbater of de bevrachter en niet door de geredde personen.

5. - *De Overeenkomst getekend te Genève op 19 juni 1948* over de internationale erkenning van zakelijke rechten op de luchtvaartuigen, werd door een 20-tal Staten ondertekend, waaronder België, doch werd door België niet bekrachtigd.

Het luchtvaartuig kan zich gemakkelijk onttrekken aan de vervolgingen van de schuldeiser, indien dezes recht niet internationaal erkend wordt.

Er is dus geen enkel systeem van krediet mogelijk wanneer de waarborg slechts binnen de grenzen van het nationaal gebied bestaat en die waarborg gemakkelijk dit gebied kan verlaten.

Daarom hebben de Staten in de Overeenkomst van Genève :

— de erkenning van internationale rechten en zekerheden die de luchtvaartuigen bezwaren, willen waarborgen,

— en het beslag alsmede de gedwongen verkoop, ingeval de schuldenaar zijn verplichtingen niet naleeft, inrichten.

De Overeenkomst behandelt niet alleen de voorrechten en de hypotheeken op luchtvaartuigen, maar ook het eigendomsrecht en de verhuring ervan.

De Overeenkomst voorziet dat zij niet van toepassing is op de luchtvaartuigen van de Staat (militaire, politie, douane). Zij is slechts van toepassing, in iedere verdragsluitende Staat, op luchtvaartuigen ingeschreven in een *andere* verdragsluitende Staat.

B. - *Het nationaal privaat luchtrecht in België* is een copie van het internationaal privaat luchtrecht.

België heeft drie van de 5 bestaande Conventies over privaat luchtrecht bekrachtigd; de Conventie van Warschau door de wet van 7 april 1936 en de beide Conventies van Rome door de wet van 11 september 1936. Buiten deze twee wetten hebben wij practisch in België weinig of niets over privaat luchtrecht.

Er bestaan in België geen bijzondere bepalingen op de voorrechten en hypotheeken op luchtvaartuigen; het gemeenschappelijk regime der roerende goederen is dus van toepassing.

Het ware wel wenselijk, dat ook de Belgische wetgever de Conventie van Genève van 1948 over de zakelijke rechten op de luchtvaartuigen zou bekrachtigen. De steeds stijgende waarde der luchtvaartuigen vereist dat de luchtvaartmaatschappijen over een kredietstelsel zouden kunnen beschikken, dat door zakelijke rechten op de luchtvloot gewaarborgd wordt.

Talrijke landen, waarvan de burgerlijke luchtvaart veel minder belangrijk is dan die van België, bezitten op dit gebied een geheel van wetten en besluiten.

Onder voorbehoud van de bepalingen van de wet van 11 september 1936, die de Conventie van Rome van 1933 betreffende het bewarend beslag bekrachtigt, vinden we in onze wetgeving geen enkele bijzondere reglementering wat het beslag of de gedwongen verkoop der luchtvaartuigen betreft, hetgeen een logisch gevolg is van het gebrek aan iedere bepaling omtrent voorrechten en hypotheeken op luchtvaartuigen.

In onze nationale wet, zoals in de nationale wetten van andere landen, is de *aansprakelijkheid bij botsing* van luchtvaartuigen *niet geregeld*.

In het zeerecht is de aanvaring tussen schepen internationaal geregeld bij het Verdrag van Brussel van 23 september 1910. In dit verdrag, dat door een groot aantal Staten is bekrachtigd, zijn de internationale

aansprakelijkheidsprincipes in geval van aanvaring neergelegd.

In de Verdragen van Warschau en Rome is niet voorzien in de aansprakelijkheid voor schade, toegebracht bij botsing van luchtvaartuigen. Pas wanneer ook deze materie zal zijn geregeld, kan men zeggen dat, wat de aansprakelijkheid betreft, een geheel is verkregen.

Wat het *eigendomsrecht* der luchtvaartuigen betreft, is principieel het regime van de eigendom der roerende goederen toepasselijk behoudens bepaalde uitzonderingen.

De luchtvaartuigen worden nl. ingeschreven, zij zijn geïndividualiseerde roerende goederen.

In ons land moet de *overdracht van eigendom* van een luchtvaartuig bij geschrift vastgesteld worden. Het art. 3 van het K.B. van 15 maart 1954 vermeldt met het oog op de inschrijving van het luchtvaartuig, dat de titel waaruit de eigendom blijkt, moet voorgelegd worden.

Enkele bepalingen van privaatrechtelijke aard vinden we nog in de wet van 27 juni 1937 betreffende de regeling der luchtvaart, nl. over «*feiten overkomen*» en «*akten voltrokken*» aan boord van luchtvaartuigen in de vlucht. In haast alle landen bestaat hieromtrent, zoals in België, slechts een fragmentarische regeling. Het probleem is nochtans gewichtig omdat men moet weten welke nationale wet op de feiten en akten moet toegepast worden. Het luchtvaartuig overvliegt in enkele uren tijd verschillende landen. Indien aan boord gebeurtenissen met rechtsgevolgen plaats vinden, zou men moeten weten welke wet voor de geldigheid en de gevolgen zal gelden.

Alleen met betrekking tot de *geboorten, sterfgevallen, verdwijning* van personen en de *rechtsverhoudingen tussen personen* bevat de wet van 27 juni 1937 een reeks voorschriften.

Geboorte en overlijden aan boord van Belgische luchtvaartuigen worden geacht op het grondgebied van het Rijk te zijn geschied.

Art. 7 van de wet vermeldt nauwkeurig welke formaliteiten de boordcommandant moet vervullen. Zij zijn in overeenstemming met de in art. 59, 60, 86 en 97 van het B.W. opgenomen bepalingen betreffende de geboorten en overlijdens op zee.

In geval van *verdwijning*, tijdens de vlucht, van een aan boord van een Belgisch luchtvaartuig ingescheept persoon bepaalt hetzelfde art. 7 nauwkeurig de verplichtingen van de gezagvoerder.

Wat nu de *rechtsverhouding* betreft (b.v. overeenkomsten), ontstaan tussen personen aan boord van een luchtvaartuig in de vlucht, zij worden, buiten het geval van misdaad of wanbedrijf, volgens art. 10, geacht te zijn ontstaan op het grondgebied van het land waarvan het luchtvaartuig de nationaliteit bezit, tenzij belanghebbenden overeengekomen zijn een bepaalde wet toe te passen.

De wet van 1937, die het principe bevestigt van de wet van de nationaliteit van het luchtvaartuig, kan nochtans delicate kwesties doen ontstaan.

Onze wet van 1937 spreekt alleen van rechtsverhoudingen tussen personen, maar quid met de eenzijdige akten, aan boord van luchtvaartuigen in de vlucht?

Ten slotte hebben we in ons privaat recht nog de wet van 23 juni 1930, gewijzigd bij de wet van 17 maart 1936, betreffende de *luchtvaarterfdienstbaarheden*, die voorziet dat in de nabijheid van luchtvaarterreinen geen bebouwingen of beplantingen mogen opgetrokken worden of slechts tot op zekere hoogte. Deze wet is verouderd en voldoet niet meer aan de eisen van de huidige luchtvaart.

* * *

Als wij vandaag, bij de opening van het academisch jaar, gesproken hebben over het luchtrecht, dan lag het niet in onze bedoeling, U, in deze korte tijdspanne, aan te tonen al hetgeen werd verwezenlijkt op het gebied van het internationaal en het nationaal luchtrecht.

Onze opzet was, en we hopen daarin enigszins geslaagd te zijn, U, op een eenvoudige wijze, een algemeen overzicht, een algemeen gedacht te geven van wat, in enkele tientallen jaren, op het gebied van rechtschepend werk in zake luchtrecht werd verricht, met de leemten en gebreken waarop we, nu en dan, hebben kunnen wijzen.

Dr. C. VAN TICHELEN,

Rechtskundig adviseur
bij het Ministerie v. Verkeerswezen,
Professor aan het Hoger Instituut
voor Bestuurswetenschappen.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 3 april 1962.

Voorzitter : M. Rutsaert.

Raadsheer : M. Wauters.

Advokaat-generaal : M. Dumon.

Inkomstenbelastingen. — Bezoldiging van de zaakvoerder van een P.V.B.A. die geen vennoot is. — Toepasselijkheid van artikel 25, par. 1, 2° a, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen.

De door een niet vennoot zijnde zaakvoerder van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid ontvangen bezoldigingen, kunnen niet aangezien worden als door de bepalingen van artikel 25,

par. 1, 1° der gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen bedoeld, doch wel door die van artikel 25, par. 1, 2° a van dezelfde wetten, daar deze zaakvoerder door een derde bezoldigd is en in de zin van deze wetsbepaling in een zekere verhouding van ondergeschiktheid staat ten opzichte van de vennootschap, die hem bezoldigt.

Belgische Staat (minister van Financiën t./
De Schrijver Georges.

Gelet op het bestreden arrest, op 24 mei 1960 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 25, paragraaf 1, 1° en 2°, littera a, der bij besluit van de Regent van 15 januari 1948 samengeordende wetten betreffende de inkomstenbelastingen, 1 der wet van 12

maart 1957, houdende sommige bepalingen op financieel, economisch en sociaal gebied, 1319, 1322 en 1984 tot 2010 van het Burgerlijk Wetboek en 129 en 130 der bij koninklijk besluit van 30 november 1935 samengeordende wetten betreffende de handelsvennootschappen ;

Doordat het bestreden arrest, om te beslissen dat de inkomsten door de verweerder behaald in zijn hoedanigheid van zaakvoerder der personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid «Oude magazijnen Van de Kerckhove en Cie», niet behoren tot de categorie der winsten uit een handelonderneming, zoals voorzien bij artikel 25, paragraaf 1, 1°, der samengeordende wetten betreffende de inkomstenbelastingen, maar tot de categorie der bezoldigingen voorzien bij 2°, littera a, van dezelfde wetsbepaling, zich ermede vergenoegt vast te stellen :

1°) dat de verweerder de perken van zijn mandaat als zaakvoerder niet heeft overschreden en al de door hem in die functie gestelde daden werden verricht voor rekening van de vennootschap waaraan de opbrengst ervan ten goede is gekomen en,

2°) dat, daarenboven, uit de bepalingen namelijk van artikel 11 der statuten van voornoemde vennootschap blijkt, dat de verweerder wel degelijk aan de algemene vergadering der vennoten is ondergeschikt, dan wanneer de band van ondergeschiktheid, die het essentieel kenmerk uitmaakt van de bezoldigingen bedoeld bij artikel 25, paragraaf 1, 2°, a, der vermelde samengeordende fiscale wetten, niet inherent is aan de lastgeving in het algemeen, noch aan het mandaat van zaakvoerder van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid in het bijzonder en het bestaan van dergelijke band evenmin kan worden afgeleid uit de door het bestreden arrest ingeroepen statutaire bepaling ; bedoelde rechtsbetrekking in elk bepaald geval slechts aan de hand van de feitelijke kenmerken ervan kan worden achterhaald, hetgeen het bestreden arrest niet heeft gedaan, aldus trouwens verzuimend een passend antwoord te verstrekken op de middelen welke door de administratie, hetzij in de beslissingen van de directeur, hetzij in de besluiten voor het hof van beroep werden aangevoerd ; hieruit volgt dat de beslissing van het hof van beroep onvoldoende is gemotiveerd en derhalve artikel 97 van de Grondwet heeft geschonden ; deze beslissing, door a priori aan de bijzondere vorm van lastgeving die de zaakvoering van een personenvennootschap is, het karakter van ondergeschiktheid ten opzichte van de lastgever te verbinden, de artikelen 1984 tot 2010 van het Burgerlijk Wetboek en de artikelen 129 en 130 van de bij koninklijk besluit van 30 november 1935 samengeordende wetten betreffende de handelsvennootschappen heeft geschonden ; dezelfde beslissing, door uit het artikel 11 der statuten van de P.V.B.A. «Oude Magazijnen Van de Kerckhove en Cie» (stuk 11 dossier 1C 90.131/57) een rechtsbetrekking af te leiden die er niet in besloten ligt, de bewijskracht van die statuten heeft miskend, en door geen of alleszins geen passend antwoord te verstrekken op de feitelijke middelen door de administratie aangevoerd in haar besluiten, eveneens inbreuk heeft gepleegd op artikel 97 van de Grondwet en op de artikelen 1319 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek ; zij, ten slotte, door de herziening te bevelen van de aanslagen in de inkomstenbelastingen betreffende de dienstjaren 1953 tot en met 1957, rekening houdend met het feit dat de belastbare inkomsten dienen te worden belast als lonen en door de vernietiging te bevelen van de aanslag in de buitengewone conjunctuurtaks, gevestigd voor het dienstjaar 1957,

artikel 25, paragraaf 1, 1° en 2°, a, der samengeordende wetten betreffende de inkomstenbelastingen en artikel 1 der wet van 12 maart 1957 heeft geschonden ;

Overwegende dat het arrest er enerzijds op wijst «dat bij de stichting van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid requestant (hier verweerder) zaakvoerder der vennootschap geworden is, maar dat hij persoonlijk geen enkel maatschappelijk aandeel bezit en anderzijds vaststelt dat uit de door de administratie ingeroepen feitelijke gegevens niet blijkt «dat requestant niet als zaakvoerder van de vennootschap zou opgetreden zijn » ;

Overwegende dat de bezoldigingen ontvangen door een zaakvoerder, die geen vennoot is van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, niet kunnen aangezien worden als door de bepalingen van artikel 25, paragraaf 1, 1°, der gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen, bedoeld zijnde, doch wel door die van artikel 25, paragraaf 1, 2°, a, van diezelfde wetten, daar deze zaakvoerder door een derde bezoldigd is en, in de zin van deze wetsbepaling, in een zekere verhouding van ondergeschiktheid staat ten opzichte van de vennootschap die hem bezoldigt ;

Dat het arrest derhalve zijn beslissing wettig gerechtvaardigd heeft wat de toepassing betreft van bovengemeld artikel 25, paragraaf 1, 2°, a, en de artikelen 129 en 130 van de samengeordende wetten betreffende de handelsvennootschappen niet geschonden heeft ;

Overwegende dat, in zover het middel de schending inroep van de artikelen 1319 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek het uit het bestreden arrest niet blijkt dat dit arrest aan de artikelen van de statuten van de vennootschap en inzonderheid aan artikel 11 een met hun bewoordingen onverenigbare uitlegging gegeven heeft ;

Overwegende dat de rechter die, zonder de bewoordingen ervan te miskennen, oordeelt of de bepalingen van de statuten van een vennootschap ja dan neen aan een zaakvoerder de door artikel 25, paragraaf 1, 2°, a, van voornoemde gecoördineerde wetten bedoelde rechtstoestand verlenen, eventueel deze laatste wetsbepalingen kan schenden doch niet de bewijskracht van de termen van die statuten ;

Overwegende dat, in zover het de schending van de artikelen 1984 tot 2010 van het Burgerlijk Wetboek inroep, het middel in gebreke blijft aan te duiden hetwelk of dewelke onder die artikelen geschonden werden en aldus aan het vereiste van artikel 14 van de wet van 6 september 1895, zoals het door artikel 1 van de wet van 23 juli 1953 werd vervangen, te kort komt ;

Overwegende dat het arrest gepast zijn beslissing naar recht betreffende de toepassing ten deze van de bepalingen van artikel 25, paragraaf 1, 2°, a, heeft gegrond ;

Dat het even gepast het door de administratie opgeworpen middel heeft beantwoord en inzonderheid de feitelijke omstandigheden welke door het beheer ingeroepen werden ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 25, paragraaf 1, 1° en 2°, a, der bij besluit van de Regent van 15 januari 1948 samengeordende wetten betreffende de inkomstenbelastingen ;

Doordat het bestreden arrest beveelt dat, onder meer, de aanslag in de inkomstenbelastingen, lastens

de verweerder gevestigd voor het dienstjaar 1955, bij navordering van rechten over het dienstjaar 1953, zal herzien en herberekend worden, rekening houdend met het feit dat de belastbare inkomsten dienen te worden belast als bezoldigingen voorzien bij artikel 25, paragraaf 1, 2°, a, van laatstgenoemde samengeordende wetten ;

Dan wanneer de rechter deze beslissing niet heeft kunnen treffen zonder de bewijskracht te miskennen van de hem voorgelegde stukken waaruit bleek dat de inkomsten van verweerder voor het jaar 1952 voortvloeien ;

1°) voor de periode gaande van 1 januari tot 11 september 1952, uit de exploitatie van een feitelijke vereniging waarvan verweerder deelgenoot was ;

2°) voor de periode van 12 september tot 31 december 1952, uit de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid « Oude Magazijnen Van de Kerckhove en Cie » ; het bestreden arrest door aldus te beslissen in tegenspraak is met zijn eigen beschouwingen volgens welke ;

1) er dient te worden aangenomen dat van 1948 af en tot 1952, jaar waarin de betrokken handelsonderneming werd omgevormd, de verweerder inkomsten heeft genoten in de zin van artikel 25, paragraaf 1, 1°, der hiervoren vermelde samengeordende wetten en,

2) alleen de sommen die verweerder vanwege de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid heeft ontvangen, onder toepassing vallen van artikel 25, paragraaf 1, 2°, a, der vorenvermelde samengeordende wetten ; de rechter over de grond het karakter van openbare orde verbonden aan de wetten betreffende de inkomstenbelastingen en, inzonderheid, aan artikel 25 der wetten, heeft geschonden door ten minste impliciet aan te nemen dat private personen bij een private overeenkomst, zoals de oprichtingsakte van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid er een is, op retroactieve wijze aan de belastbare bedrijfsinkomsten van één hunner een ander karakter kunnen verlenen dan zij ten opzichte van bedoeld artikel 25 behoorden te hebben ;

Overwegende dat noch uit het arrest, noch uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, blijkt dat de aanslag dienstjaar 1955, navordering 1953, inkomsten belast welke vóór 12 september 1952 geïnd werden en uit de bedrijvigheid van verweerder als vennoot van de feitelijke vennootschap die vóór die datum bestond voortvloeien ;

Overwegende dat het middel, dat het feit en het recht vermengt en waarvan het onderzoek het Hof zou verplichten feitelijke elementen na te gaan, niet ontvankelijk is ;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt de Staat tot de kosten.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 3 januari 1962.

Voorzitter : M. Anciaux Henry de Faveaux.

Raadsheer-verslaggever : M. Busin.

Advokaat-generaal : M. Delange.

Souteneurschap. — Bestanddelen voor de strafbaarheid krachtens artikel 380, 3°, S.W. — Prostitutie impliceert niet noodzakelijk het bestaan van geslachtsverkeer.

In de zin van artikel 380 bis, 3°, S.W. is een souteneur hij, die zich een gedeelte van de opbrengst van de immorele betrekkingen van een prostitué toeëigent en geheel of ten dele op haar kosten leeft. De term « prostitutie », waarvan de wetgever geen definitie heeft gegeven, moet in zijn gebruikelijke betekenis worden begrepen ; hij impliceert niet noodzakelijk het bestaan van geslachtsverkeer en heeft betrekking op de ontucht van een persoon, die tegen betaling met wie dan ook onzedige aanrakingen pleegt.

Djato la Motta t./ Duparc.

Gelet op het bestreden arrest, op 28 oktober 1961 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

1. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de publieke vordering ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 380bis, 3° van het strafwetboek ;

Doordat het bestreden arrest aanlegger, als souteneur, veroordeelt om geheel of ten dele op kosten van een persoon wier prostitutie hij exploiteert te hebben geleefd, overwegende dat « de prostitutie » in de gewone betekenis, bij gebrek aan een wettelijke definitie de beoefening van de ontucht tegen betaling is en niet noodzakelijk het bestaan van geslachtsverkeer impliceert, dan wanneer de prostitutie noodzakelijk volledig geslachtsverkeer impliceert en dat, bij ontstentenis van één der elementen van het aanlegger ten laste gelegde misdrijf zijn veroordeling niet wettig gerechtvaardigd is ;

Overwegende dat in de zin van artikel 380bis, 3° van het strafwetboek diegene een souteneur is die zich een gedeelte van de opbrengst van de immorele betrekkingen van een prostitué toeëigent en geheel of ten dele op haar kosten leeft ;

Overwegende dat de term « prostitutie » waarvan de wetgever geen definitie gegeven heeft in zijn gebruikelijke betekenis moet begrepen worden ; dat hij niet noodzakelijk het bestaan van geslachtsverkeer impliceert en betrekking heeft op de ontucht van een persoon, die tegen betaling met wie dan ook onzedige aanrakingen pleegt ;

Dat het middel naar recht faalt ;

En overwegende voor het overige, dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven formaliteiten in acht genomen zijn en dat de beslissing geen onwettigheid bevat, die tot de verbreking op de voorziening alleen van beklagde kan leiden ;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de burgerlijke vordering ;

Overwegende dat aanlegger geen bijzonder middel doet gelden ;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 29 mei 1962.

Voorzitter : M. Lepage.

Raadsheren : M.M. Buch en Mees.

Substituut-auditeur-generaal : M. Vander Stichele.

Advokaten : Mrs. Mijs en Schöller.

Administratieve akten. — Bekendmaking. — Rechtspleging. — Aanvang termijnen. — Vaststaand gebruik.

De besluiten waarvan de bekendmaking een karakter van openbaar nut vertoont, worden bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt.

Vermits de wet niet bepaalt wat onder karakter van openbaar nut moet verstaan worden, komt het de uitvoerende macht toe te oordelen welke besluiten dit karakter vertonen.

Uit het vaststaand gebruik, de K.B. houdende benoeming van professoren en docenten aan de Rijksuniversiteiten bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekend te maken, moet worden afgeleid dat die besluiten, naar het oordeel van de uitvoerende macht, dusdanig karakter vertonen en op die wijze moeten worden bekendgemaakt.

Boels t/ Belgische Staat (Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur; tussenkomende partij Roels.

Arrest nr. 9415.

Gezien het verzoekschrift dd. 28 juli 1961;

Gehoord het andersluidend advies van de heer Vander Stichele, substituut-auditeur-generaal;

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van het koninklijk besluit van 20 maart 1961, waarbij Hendrik Roels benoemd wordt tot docent aan de faculteit der geneeskunde van de Rijksuniversiteit te Gent;

Overwegende dat het bestreden koninklijk besluit bij uittreksel is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 2 juni 1961; dat de tegenpartij en de tussenkomende partij evenwel betogen dat verzoeker reeds vroeger kennis droeg van dit besluit; dat volgens hen verzoeker op 8 mei 1961 ervan in kennis werd gesteld bij monde van zijn meerdere, professor Fautrez, en dat de tussenkomende partij bovendien uit de inhoud van een brief die verzoeker tot haar heeft gericht op 31 mei 1961 afleidt dat hij alleszins vanaf 26 mei 1961 kennis had van de bestreden benoeming;

Overwegende dat luidens artikel 4, derde lid, van de procedureregeling de beroepen bedoeld bij artikel 9 van de wet verjaren zestig dagen nadat de bestreden akten, reglementen of beslissingen werden bekendgemaakt of betekend en, indien ze noch bekendgemaakt noch betekend dienen te worden, de termijn ingaat de dag waarop de verzoeker ervan kennis heeft gehad; dat, zoals blijkt uit het verslag aan de Regent dat de procedureregeling voorafgaat, die bepaling rechtszekerheid nastreeft en wil verhinderen dat de geldigheid van de voor vernietiging vatbare rechtshandelingen gedurende onbepaalde tijd onzeker blijft; dat de nagestreefde rechtszekerheid op de doelmatigste wijze bereikt is wanneer de termijn van verjaring ingaat op een datum die voor geen betwisting vatbaar is; dat daarom als eerste regel gesteld is dat de termijn ingaat met de bekendmaking en dat, alleen wanneer een verzuim van bekendmaking niet ten laste kan worden gelegd van de administratie omdat de rechtshandeling

niet moest bekendgemaakt worden, de termijn ingaat de dag waarop de verzoeker ervan kennis heeft gehad, feitelijk gegeven waarover de Raad van State volgens de omstandigheden der zaak moet oordelen; dat derhalve, ingeval de rechtshandeling moest bekendgemaakt worden, niet moet worden onderzocht of de verzoeker reeds vóór de bekendmaking ervan al dan niet kennis droeg;

Overwegende dat krachtens de bepaling die gelding had op de datum waarop het bestreden koninklijk besluit werd genomen, namelijk artikel 6, tweede lid, van de wet van 18 april 1898 betreffende het gebruik van de Vlaamse taal in de officiële bekendmakingen, gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 3 augustus 1924, de besluiten die de algemeenheid van de burgers niet aanbelangen, bij uittreksel en binnen het in artikel 5 bepaald tijdsbestek worden opgenomen in het Staatsblad, uitgezonderd de besluiten waarvan de bekendmaking geen karakter van openbaar nut oplevert; dat hieruit voortvloeit dat de besluiten waarvan de bekendmaking een karakter van openbaar nut vertoont bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad moeten worden bekendgemaakt; dat de wet niet zelf bepaalt wat onder karakter van openbaar nut moet worden verstaan en dat het derhalve de uitvoerende macht toekomt, te oordelen welke besluiten dit karakter vertonen; dat uit het vaststaand gebruik, de koninklijke besluiten houdende benoeming van professoren en docenten aan de Rijksuniversiteiten in het Belgisch Staatsblad bij uittreksel bekend te maken, moet worden afgeleid dat die besluiten, naar het oordeel van de uitvoerende macht, zodanig karakter vertonen en op die wijze moeten worden bekendgemaakt; dat de termijn waarbinnen het beroep tot vernietiging van het bestreden koninklijk besluit moest worden ingesteld derhalve eerst is ingegaan de dag waarop dit besluit in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt; dat het beroep derhalve tijdig genoeg is ingesteld;

Overwegende dat over de grond van de zaak geen verslag is uitgebracht,

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep is ontvankelijk.

Artikel 2. De heer substituut-auditeur-generaal Vander Stichele is ermede belast verslag uit te brengen over de grond van de zaak.

Artikel 3. De kosten zijn voorbehouden.

NOOT. — « De ontvankelijkheid rationi temporis van het beroep voor de Raad van State blijft steeds nieuwe problemen stellen », aldus luidde de aanvang van een artikel dat door Professor Dr. A. Vander Stichele in 1956 werd geschreven ⁽¹⁾. Deze opmerking heeft ook op dit ogenblik nog niets van haar waarde ingeboet.

Het arrest dat wij thans even nader wensen te onderzoeken, kan van twee zijden belicht worden.

1. Ofschoon het uitgangspunt van de termijn binnen dewelke een verzoekschrift bij de Raad van State moet aanhangig gemaakt worden, in beginsel eenvoudig schijnt, blijken de toepassingen van deze regel, uitgevaardigd door art. 4 van het B. Rgt. 23 aug. 1948, soms moeilijkheden te veroorzaken.

Volgens dit art. 4 bestaan twee gevallen : ofwel moeten de akten, reglementen of betreden beslissingen gepubliceerd of betekend worden, en dan vangt de termijn aan op het ogenblik van de publicatie of van de betekening, ofwel moeten de bestreden akten niet

gepubliceerd nocht betekend worden, en dan neemt de termijn tot beroep een aanvang op het oogenblik dat de verzoeker kennis van de beslissingen heeft genomen. Behoudens de door de wet bepaalde uitzonderingen waarbij een kortere termijn wordt gesteld, zoals bvb. de termijn van acht dagen in geval van gemeenteverkiezingen, van vijftien dagen bij verkiezing van de leden van de C.O.O. of van dertig dagen volgens artikel 33 alinea 1 van de wet van 27 november 1891 op de onderstandswoonst, beschikt de verzoekende partij over een termijn van zestig dagen om beroep bij de Raad van State aanhangig te maken. Talrijk zijn nochtans de arresten die de ontvankelijkheid van de eis wegens laattijdigheid hebben uitgesproken, onontvankelijkheid die van ambtswege moet worden opgeworpen.

Onmiddellijk moet echter worden toegegeven dat deze regel soms delikate problemen kan doen rijzen.

Aldus heeft de Raad van State beslist dat de termijn om een gepubliceerde akte te bestrijden, loopt vanaf de publicatie en niet vanaf het oogenblik dat het belang voor de verzoeker, om de vernietiging van deze akte te vragen, ontstaat of van het oogenblik waarop een gebrek van de akte hem werd onthuld (2). Daarentegen oordeelde de Raad van State (3) dat de termijn tot beroep tegen een K.B. dat een bijzonder plan van aanleg goedkeurt, niet loopt vanaf de publicatie van het K.B. in het Staatsblad, maar wel vanaf de datum van de neerlegging van het plan ten gemeentehuize, omdat art. 17. van de Besluitwet van 2 december 1946 het verplichtend karakter van het K.B. deed afhangen van deze neerlegging.

Daar thans de besluitwet van 2 december 1946 afgeschaft werd, moet thans de aanvangsdatum van het beroep gesteund worden op art. 23 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw.

Wanneer geen publicatie in het Staatsblad of in andere daartoe bestemde registers opgelegd wordt, kan een beslissing op geldige wijze betekend worden door een brief of door een circulaire. Nochtans is het zo dat de toezending van een kopij, die de betekening voorafgaat, niet mag gelijk gesteld worden met een betekening (4).

Indien de akten niet gepubliceerd of betekend moeten worden, neemt de termijn een aanvang op het oogenblik dat de verzoeker kennis krijgt van het bestreden besluit. De vraag wanneer hij van de bestreden beslissing kennis heeft, betreft de feitelijke toedracht van het geschil. (5) Wordt het bewijs niet geleverd dat de verzoekende partij meer dan 60 dagen voor de indiening van het beroep kennis van de akte droeg, dan wordt het verzoekschrift ontvankelijk verklaard (8). In het geval van de betwisting waarover door het hierboven afgedrukt arrest beslist werd, liet zich een nieuwe moeilijkheid gelden.

Het is zo dat alle K.B. die de benoeming inhouden van hoogleraren en docenten aan de Rijksuniversiteiten in het Belgisch Staatsblad bekend gemaakt worden. Nochtans bestaat geen enkele wettelijke bepaling die dergelijke publicatie oplegt. Om te begrijpen waarom deze K.B. toch gepubliceerd worden, moeten wij teruggrijpen naar art. 1 van de wet van 3 augustus 1924 dat art. 6, 2° lid, van de wet van 18 april 1898 betreffende het gebruik van de Nederlandse taal in de officiële bekendmakingen heeft gewijzigd, en waarbij bepaald werd dat de besluiten die niet de algemeenheid van de burgers aanbelangen bij uittreksel in het Staatsblad worden opgenomen, met uitzondering nochtans van de besluiten waarvan de bekendmaking geen karakter van openbaar nut oplevert.

Hieruit vloeit voort, aldus de Raad van State; dat de besluiten waarvan de bekendmaking een karakter van openbaar nut vertoont, bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad moeten worden bekend gemaakt. Nu is het echter zo dat het begrip karakter van openbaar nut niet wettelijk gedefinieerd wordt, zodat het tot de bevoegdheid van de uitvoerende macht behoort te bepalen welke besluiten dit karakter wel vertonen. In zijn andersluidend advies betwistte het auditoraat niet dat er geen gebruik bestaat de K.B. tot benoeming van hoogleraren en docenten aan de Rijksuniversiteiten in het Belgisch Staatsblad bekend te maken, doch het betwistte wel het verplichtend karakter van dat gebruik. Op dat punt had het inspiratie gezocht bij het arrest Grunzweig (7). Hierbij ging het om een beroep, ingesteld door een niet benoemde kandidaat, tegen het K.B. waarbij een tegenkandidaat benoemd werd tot docent bij de Rijkshandelshogeschool te Antwerpen. Het was echter gevaarlijk deze instelling in de vergelijking te betrekken omdat, in tegenstelling tot de benoemingen bij de Rijksuniversiteiten, de K.B. die het onderwijzend personeel bij de Rijkshandelshogeschool te Antwerpen benoemen, nooit in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd worden. Deze school geniet trouwens niet hetzelfde statuut als de Rijksuniversiteiten; juist daarom worden de benoemingen aan die instelling nooit in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd (terwijl deze aan de Rijksuniversiteit altijd). Aangezien de benoeming bij de Rijkshandelshogeschool niet moest gepubliceerd worden en evenmin ter kennis van de niet-benoemde kandidaten moest gebracht worden, verstreek de termijn voor het instellen van een beroep tot nietigverklaring van dit K.B. 60 dagen na de dag waarop verzoeker kennis van de benoeming had gekregen langs de directeur om.

In het geval van de benoeming bij de Rijksuniversiteit te Gent had de niet-benoemde kandidaat kennis van het K.B. vóór de publicatie ervan in het Belgisch Staatsblad. Op deze basis beweerde de tegenpartij dat het beroep onontvankelijk was, vermits het ingesteld werd meer dan 60 dagen nadat verzoeker kennis had gekregen van het K.B., terwijl de verzoekende partij aanvoerde dat het beroep werd ingediend binnen de termijn van 60 dagen na de publicatie van het K.B. in het Staatsblad.

In deze betwisting lag de kern van het probleem in de volgende belangrijke vraag: moeten de K.B. tot benoeming van hoogleraren en docenten bij de Rijksuniversiteiten in het Belgisch Staatsblad bekend gemaakt worden? Het antwoord was van groot belang, want luidde het bevestigend, dan speelde het oogenblik van de kennisname geen rol en zou enkel de termijn van publicatie als vaste uitgangsdatum gelden, terwijl, in ontkennend geval, de termijn zou ingaan op het oogenblik dat de kandidaat, op welke wijze ook, in kennis was gesteld van de benoeming. Het antwoord van de Raad van State werd geïnspireerd door de zelden gebruikte regel van het « vaststaand gebruik ».

2. Uit het vaststaand gebruik, aldus de Raad van State, de K.B. houdende benoeming van docenten en professoren aan de Rijksuniversiteit in het Belgisch Staatsblad bij uittreksel bekend te maken, moet worden afgeleid dat die besluiten, naar het oordeel van de uitvoerende macht, een karakter van openbaar nut vertonen, karakter dat souverain door haar wordt bepaald.

Wanneer vastgesteld wordt dat dergelijke publicatie steeds geschiedt, moet aan dit vaststaand gebruik een verplichtend karakter gehecht worden, ofschoon in het algemeen de gewoonte geen dwingende verbindende

kracht heeft. Meermaals trouwens heeft de Raad van State beslist dat het gebruik niet als een rechtsregel kan worden beschouwd (8). Bijna steeds ging het om verzoekers die zich beroepen op het gebruik, in zake bevordering tot een hogere administratieve of militaire functie, de anciënniteit in aanmerking te nemen.

Nochtans heeft de Raad van State in 1954 en in 1956 laten blijken dat een genoegzaam gevestigd gebruik als een rechtsregel kan gelden (9). Thans heeft het hoog rechtscollege dit beginsel als criterium duidelijk aangenomen.

Uit het nazicht van de verschillende arresten op dit punt, wil het mij voorkomen dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen de gewoonte zonder meer, die niet rechtsgeldig kan ingeroepen worden, en het «vaststaand gebruik» of het «genoegzaam gevestigd gebruik» dat uit dien hoofde rechtskracht krijgt, waarop de individuen stellig kunnen rekenen.

Ik meen dat in het arrest Boels de Raad van State op doeltreffende wijze een juiste en logische beslissing heeft getroffen, die het belang van de rechtszekerheid dient, «suprema lex» in het recht.

W. Lambrechts.

(1) A. Vander Stichele: De ontvankelijkheid rationi temporis volgens de rechtspraak van de Raad van State, in T.B. 1956, bl. 338 tot 341.

(2) Maréchal nr 2586 dd. 18 juni 1953; Xhaet nr. 3824; Naaykens, nr. 4739 dd. 13 dec. 1955.

(3) Thomée nr 4204, dd. 6 mei 1955; Van Vooren, nr. 5440 dd. 31 dec. 1956; Ferrier, nr. 5498 dd. 15 febr. 1957.

(4) Spelkens, nr. 1658, dd. 20 juni 1952.

(5) Talloen nr. 6174 dd. 25 maart 1958; Belgische Staat, nr. 7112 dd. 2 juni 1959.

(6) Alexis nr 5198 dd. 14 juni 1956; Hermans nr 5827 dd. 15 okt. 1957 e.a.

(7) Grunzweig nr 7810, dd. 21 april 1960.

(8) Schilling nr. 1857 dd. 6 okt. 1952; Delaware nr 2165 dd. 4 febr. 1953.

(9) Creteur nr. 3403 dd. 20 mei 1954; Lambert nr. 5075, dd. 26 april 1956.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5de Kamer. — 27 juni 1961.

Voorzitter: M. Maraite.

Raadsheren: M.M. Vanparijs en De Groote.

Advokaat-generaal: M. Matthijs.

Advokaten: Mrs. Hayoit de Termicourt (Brussel) en J. Nuytinck (Gent), loco Pierre Ronse (Brussel).

1. Melkerijovereenkomst. — Zuivelproducent. — Kleinhandelaar in zuivelprodukten. — Geen koop-verkoop. — Geen koop of verkoopbelofte. — Exclusiviteitscontract. — Eigen geaardheid. — Betekenis. — Marktordening. — Privé initiatief. — Verzekering van bepaald afzetgebied en van bevoorrading in bepaalde zuivelprodukten gedurende een omschreven tijdsbestek.

2. Melkerijovereenkomst. — Zuivelprodukten. — Prijzen. — Niet contractueel bepaald. — Geen verwijzing naar prijzen van de dag. — Geen gebrek aan essentieel bestanddeel. — Reglementaire tarieven. — Kennis door kleinhandelaar. — Voortdurende wijzigingen. — Onmogelijkheid van contractuele vermelding van vaste prijzen. — Verwijzing naar tarieven niet vereist. — Gebruiken. — Gebrek aan reglementaire tarieven. — Feitelijke tarieven bepaald door markttoestand en concurrentievoorwaarden. — Geen willekeurige bepaling der prijzen.

3. Melkerijovereenkomst. — Duur. — Strafbeding. — Geen abnormale beperking der economische vrijheid. — Niet strijdig met openbare orde of goede zeden. — Wederkerige verbintenissen van producent en

kleinhandelaar. — Geen verbintenissen zonder oorzaak in hoofde van de kleinhandelaar.

4. Melkerijovereenkomst. — Klüenteelbescherming. — Straal van het gebied niet omschreven. — Geen oorzaak van nietigheid.

1. Is geen overeenkomst van koop-verkoop maar een exclusiviteitscontract, de tussen de kleinhandelaar in en de producent van zuivelprodukten gesloten overeenkomst, waarbij de producent er zich toe verbindt aan de kleinhandelaar, bij uitsluiting van diens klanten, zuivelprodukten van bepaalde merken te leveren, terwijl de kleinhandelaar de verbintenis aangaat enkel de hem door de producent geleverde zuivelprodukten aan de door laatstgenoemde bepaalde en opgelegde kleinhandelsprijs te koop te stellen en aan de verbruikers te verkopen, alsmede de klanten-kleinhandelaars en/of venders van de producent noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks te bedienen. Zodanige melkerijovereenkomst heeft een eigen geaardheid, is afgescheiden van de verkopen die bij de tenuitvoerlegging van de contractuele verbintenissen tot stand komen, en maakt een geheel uit dat, als dusdanig, een van het privé-initiatief uitgaande en vrijwillig aanvaarde marktordening beoogt, waardoor het er niet op aankomt bepaalde goederen of bepaalbare waren te kopen of te verkopen, ofwel koop of verkoop daarvan te beloven, doch uitsluitend, gedurende een omschreven tijdsbestek, aan beide partijen een bepaald afzetgebied, en aan de kleinhandelaar de bevoorrading in zekere produkten binnen dat gebied te verzekeren.

2. Ten onrechte wordt door de kleinhandelaar de ongeldigheid van de melkerijovereenkomst voorgehouden, wegens gebrek aan een essentieel bestanddeel van de overeenkomst, nl. omdat deze stilzwijgend is wat de prijzen en voorwaarden betreft waarvan de producent de zuivelprodukten aan de kleinhandelaar moet leveren, en verder omdat, bij gebrek aan verwijzing naar de prijzen van de dag, dit essentieel bestanddeel zelfs niet zou kunnen bepaald worden. Immers, wanneer, zoals ter zake, de melkerijovereenkomst een vrijwillig aanvaarde marktordening beoogt, wordt niet vereist dat de prijs van de later te kopen of te leveren zuivelprodukten, bij het sluiten der overeenkomst, reeds bepaald of bepaalbaar zij; de door de producent opgenomen verbintenis zuivelprodukten van bepaalde merken te leveren dient inderdaad te worden beoordeeld in het raam van de uitgestippelde totale regeling, en is aldus geen belofte van verkoop van een bepaald, of na wegen of meten bepaalbaar goed, doch enkel de tegenhanger van de door de kleinhandelaar opgenomen verplichting sommige waren van de producent te kopen en zijn hieruit voortvloeiend recht die produkten vanwege de producent te verkrijgen; aldus wordt geen bepaalde verkoop beloofd, doch de toekomstige verkopen, die bij de overeenkomst volkomen onbestaande zijn, worden t.a.v. het afzetgebied en de bevoorrading ervan voor een omschreven tijdsbestek geordend.

Ten andere, de prijzen der zuivelprodukten maken het voorwerp uit van reglementaire tarieven, door het Ministerie van Economische Zaken bepaald, en waarvan een gespecialiseerde kleinhandelaar in zuivelprodukten het bestaan en de kennis niet ernstig vernag te loochenen. Daar die bepaalde tarieven voortdurend wijzigingen ondergaan, is de aanduiding in bovenbedoelde overeenkomst van «vaste» prijzen dan ook onmogelijk, terwijl verwijzing naar die tarieven ook niet nodig was, nu de

overeenkomsten verbinden tot al de gevolgen die er door de gebruiken, a fortiori door de wetten en reglementen, worden aan toegekend, en aan te nemen valt dat het minstens gebruik is dat de zuivelproducenten de reglementaire tarieven, waardoor de prijzen dus bepaalbaar zijn, zullen inacht-nemen.

Trouwens, zelfs indien de prijzen van zuivel-produkten niet door administratieve reglementen zouden bepaald worden, dan nog zijn de producenten alleszins in feite gebonden door praktisch vigerende en door de marktoestand en de concurrentievoor-waarden bepaalde tarieven, die mogelijk afwijkin-gen toelaten, doch geenszins willekeurige bepaling van de prijzen; zodanige feitelijke tarieven zijn voldoende opdat de prijzen genoegzaam bepaalbaar zouden zijn.

3. De bedingen van een melkerijovereenkomst naar luid derwelke deze gesloten wordt voor de duur van 10 jaar en, in geval van niet gerechtvaardigde verbreking vóór het verstrijken van dit tijdsbestek, deze van beide partijen die er aanleiding toe gaf aan de andere een vaste schadeloosstelling zal betalen van 100.000 fr., zijn niet van die aard dat zij de kleinhandelaar aan de producent onderwerpen op een wijze die met de openbare orde of de goede zeden strijdig zou zijn. Immers, in exclusiviteits-contracten zoals bedoelde melkerijovereenkomst, betekent de verplichting geen andere produkten te verkopen dan die van de medecontractant, op zich-zelf, geen abnormale beperking van de economische vrijheid, temeer deze verbintenis een voldoende tegenprestatie vindt in de verplichting van de pro-ducant zijn produkten aan de kleinhandelaar te leveren, wat hem aldus een zekerheid verschaft gedurende 10 jaar, terwijl de verplichting de klanten van de tegenpartij niet te bedienen wederkerig is; en overigens, bij de beschouwing in hun geheel van de verschillende verplichtingen van beide partijen, het duidelijk is dat de verbintenissen van de klein-handelaar geenszins zonder oorzaak zijn.

4. Wanneer, in een exclusiviteitscontract zoals be-doelde melkerijovereenkomst, de straal, binnen de-welke de cliënteel van partijen beschermd wordt, niet omschreven werd, is deze leemte in de redaktie van de overeenkomst, afgezien van de beschouwing dat overeenkomsten te goeder trouw moeten uit-gevoerd worden, nog geen oorzaak van nietigheid; het geldt een loutere onvolmaaktheid, die, met het oog op het bewijs van eventuele inbreuk op deze cliënteelbescherming, het aan partijen behoorde, bij het sluiten der overeenkomst, te vermijden.

Vanden Abeele en De Smedt t./ N.V. « Brabania » en N.V. « La Maternelle ».

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd ingesteld;

Dat ook het incidenteel beroep regelmatig is;

Overwegende dat op 13 februari 1956 tussen de appellanten enerzijds en de geïntimeerden anderzijds een overeenkomst werd gesloten waarin o.m. volgende voor de oplossing van het onderwerpelijk geschil be-lang hebbende bedingen voorkomen: 1° geïntimeerden verbinden er zich toe aan appellanten alle Stassano, Stabilac en Materne zuivelprodukten te leveren; 2° appellanten verbinden er zich toe enkel de door de geïntimeerden te verkopen zuivelprodukten te koop te stellen; 3° geïntimeerden verbinden er zich toe de klanten van appellanten niet te bedienen, terwijl appel-lanten er zich toe verbinden de cliënten-kleinhande-

laars en/of venters van geïntimeerden niet te be-dienen, noch rechtstreeks noch onrechtstreeks; 4° appellanten verbinden er zich toe deze zuivelproduk-ten aan hun klanten-verbruikers te verkopen aan de door geïntimeerden vastgestelde en opgelegde (klein-handels)prijs; 5° in geval van niet gerechtvaardigde breuk van de overeenkomst vóór haar verstrijken (op 13-2-66) zal deze van beide partijen die er aanleiding toe gaf, aan de andere partij als vaste schadevergoe-ding een som betalen van 100.000 F;

Overwegende dat de geïntimeerden de « verbreking » van de overeenkomst vragen met veroordeling van ap-pellanten, solidairlijk, tot betaling der schadevergoe-ding van 100.000 F omdat zij vanaf 20-2-56 hebben geweigerd de produkten van geïntimeerden in levering te nemen;

Overwegende dat de eerste rechter, alvorens ten gronde uitspraak te doen, appellanten toeliet door alle middelen van recht te bewijzen dat zij de overeenkomst slechts aangingen ingevolge onweerstaanbare morele druk;

Dat de eerste rechter de andere middelen tot nietig-heid van de overeenkomst die de appellanten in beslui-ten hadden opgeworpen, verwierp;

I. Betreffende het hoofdberoep:

Overwegende dat de appellanten vooreerst aanvoeren dat de overeenkomst ongeldig is omdat zij stilzwijgend is wat betreft de prijzen en voorwaarden waaraan ge-intimeerden de produkten aan appellanten moeten leve-ren, zodat een essentieel element van de overeenkomst ontbreekt; dat zij aanvoeren dat, bij gebrek aan refe-rentie naar de « prijzen van de dag », dit essentieel element zelfs niet kan worden bepaald;

Overwegende dat de eerste rechter terecht aanstipt dat de onderwerpelijke overeenkomst geen verkoop-contract is maar een exclusiviteitscontract dat veel gelijkenis vertoont met de zgn. « brouwerijcontracten »;

Dat hij terecht aannam dat zij een eigen geaardheid heeft en afgescheiden is van de verkopen die bij de tenuitvoerlegging van de contractuele verbintenissen tot stand komen;

Dat de overeenkomst een geheel uitmaakt dat als dusdanig een van het privé-initiatief uitgaande en vrij-willig aanvaarde marktordening beoogt; dat het er niet op aan komt bepaalde goederen of bepaalde waren te kopen of te verkopen ofwel koop of verkoop daarvan te beloven, doch uitsluitend gedurende een omschreven tijdsbestek aan beide partijen een bepaald afzetgebied, aan appellanten de bevoorrading in zekere produkten binnen dat gebied te verzekeren;

Dat dergelijke marktordening niet vereist dat de prijs van de later te kopen of te leveren waren thans reeds bepaald of bepaalbaar zou zijn;

Dat de door geïntimeerden opgenomen verbintenis zuivelprodukten van bepaalde merken te leveren niet mag afgezonderd worden van het geheel van de over-eenkomst, doch dient beoordeeld te worden in het raam van de uitgestippelde totale regeling; dat zij aldus geen belofte uitmaakt van verkoop van een be-paald of na wegen of meten bepaalbaar goed, doch enkel de tegenhanger van de door appellanten te kopen en hun hieruit voorvloeiend recht die produkten van wege geïntimeerden te verkrijgen; dat geen bepaalde verkoop wordt beloofd, doch dat de toekomstige ver-kopen, die bij de onderwerpelijke overeenkomst vol-komen onbestaande zijn, in een zekere mate, — ten aanzien van het afzetgebied en de bevoorrading ervan — worden geordend voor een omschreven tijdsbestek;

Overwegende daarenboven dat de prijzen van de zuivelproducten het voorwerp uitmaken van reglementaire bepalingen uitgevaardigd door het ministerie van Economische Zaken;

Dat de appellanten het bestaan van deze reglementaire tarieven niet ernstig vermogen te loochenen en, nu zij reeds vóór het afsluiten van de overeenkomst gespecialiseerde kleinhandelaars in melkproducten waren, hun onbekendheid met deze tarieven niet nuttig kunnen inroepen;

Dat terloops moet worden opgemerkt dat, nu deze aldus bepaalde tarieven voortdurend variëren, de aanduiding in de overeenkomst van « vaste » prijzen alleszins onmogelijk was;

Overwegende dat het ook niet nodig was in de overeenkomst naar deze tarieven te verwijzen;

dat overeenkomsten immers verbinden tot al de gevolgen die er door de gebruiken (en a fortiori door de wetten en reglementen) worden aan toegekend, (art. 1135 B.W.);

Dat, nu de producenten van zuivelproducten door reglementaire bepalingen aan zekere tarieven gebonden zijn, men aannemen moet dat het minstens gebruik is dat zij deze tarieven zullen inachtnemen;

Dat de prijzen tegen dewelke de geïntimeerden hun zuivelproducten aan de appellanten zouden moeten leveren dus geenszins willekeurig door de geïntimeerden konden worden vastgesteld, maar integendeel aan de hand van bestaande reglementen bepaalbaar waren;

Overwegende dat, zelfs indien de prijzen van zuivelproducten niet door administratieve reglementen zijn bepaald de producenten alleszins in feite gebonden zijn door practisch vigerende en door de markttoestand en de concurrentievoorwaarden bepaalde tarieven, die mogelijk lichte afwijkingen toelaten, maar zeker geen willekeurige bepaling van de prijzen;

Dat ook zulke feitelijke tarieven voldoende zijn opdat de prijzen voldoende zouden bepaalbaar zijn;

Overwegende dat de omstandigheid, dat de geïntimeerden deze tarieven in feite niet zouden volgen in hun « private » tarieven, of ze verschillend zouden toepassen van melkverkoper tot melkverkoper, wanneer men rekening houdt met de *ristorno's*, niet bewezen is;

Dat overigens, zelfs indien zij bewezen ware, zij geen reden zou zijn tot nietigheid van de overeenkomst, maar enkel tot ontbinding die niet wordt gevorderd;

Overwegende dat de clausules van de overeenkomst en nl. het bepalen van een duur van 10 jaar of het voorzien van een strafbeding van 100.000 F, niet van die aard zijn dat zij de appellanten aan de geïntimeerden « onderwerpen » op een wijze die zou strijdig zijn met de openbare orde of de goede zeden;

Overwegende dat de verplichting geen andere producten te verkopen dan deze van de medecontractant veelvuldig voorkomt in exclusiviteitscontracten en op zich zelf geen abnormale beperking betekent van de economische vrijheid;

Dat deze verplichting ter zake een voldoende tegenprestatie vindt in de verplichting van de geïntimeerden hun producten te leveren aan appellanten, verplichting die aan appellanten een zekerheid verschaft gedurende 10 jaar;

Dat ook de verplichting de klanten van de tegenpartij niet te bedienen wederkerig is;

Dat men overigens de verschillende verplichtingen van beide partijen in hun geheel moet beschouwen en het alsdan duidelijk is dat de verbintenissen van de appellanten geenszins zonder oorzaak zijn;

Overwegende dat de appellanten vergeefs inroepen

dat, bij gebrek aan omschrijving van een straal binnen dewelke de cliënteel beschermd wordt, het bewijs van eventuele inbreuk op deze bescherming door de geïntimeerden onmogelijk zou zijn;

Dat, daargelaten dat overeenkomsten te goeder trouw moeten worden uitgevoerd en het aan de appellanten niet onmogelijk moet zijn de cirkel van hun bestaande cliënteel te bewijzen, deze leemte in de redactie van de overeenkomst nog geen oorzaak van nietigheid zou zijn, maar een onvolmaaktheid die het hun behoorde bij het afsluiten van de overeenkomst te vermijden;

Dat hetzelfde geldt ten aanzien van de verwarde manier waarop de overeenkomst volgens de appellanten is opgesteld;

Dat hier de vrijheid van contracteren geldt en niets in de redactie van de overeenkomst aanwijst dat de geïntimeerden het vertrouwen van de appellanten hebben willen verschalken of hen in dwaling zouden hebben gebracht betreffende de zelfstandigheid van het voorwerp der overeenkomst;

Overwegende dat een ongelijke behandeling tussen de appellanten en andere kleinhandelaars, mocht ze bewezen zijn, nog geen oorzaak zou zijn van nietigheid van de overeenkomst;

Dat een normale winstmarge voldoende gewaarborgd was door het verschil tussen de hogervermelde groot- en kleinhandelstarieven;

Dat de omstandigheid dat de appellanten geen andere bedrijvigheid hadden dan de detailverkoop van melkproducten en hiervoor reeds een cliënteel hadden gevormd, aan dit alles niets verandert;

Dat niets ten slotte in het onderwerpelijik contract het « bestaan zelf » van de appellanten als kleinhandelaars in het gedrang bracht;

Overwegende dat de appellanten eindelijk ten onrechte inroepen dat er geen in mora stelling is geweest;

Dat de raadsman van de geïntimeerden, bij brief dd. 24 februari 56, de appellanten uitdrukkelijk in mora heeft gesteld het contract uit te voeren en hun daartoe — echter vergeefs — een laatste kans heeft gegeven;

Dat de brief dd. 29-2-56 van de melkerij Meert bewijst dat de appellanten deze in morastelling hebben ontvangen;

Dat de geïntimeerden derhalve gerechtigd waren op 21-3-56 te dagvaarden in « verbreking » en toepassing van het strafbeding;

Overwegende dat het beroep derhalve ongegrond is;

II. Betreffende het incidenteel beroep :

Overwegende dat de eerste rechter, vooraleer ten gronde uitspraak te doen, appellanten terecht toeliet te bewijzen dat zij de overeenkomst slechts hebben ondertekend ingevolge een onweerstaanbare morele druk;

Dat de omstandigheid dat de appellanten nauwelijks enkele dagen nadat de overeenkomst was ondertekend, weigerden ze verder uit te voeren de mogelijkheid van morele dwang bij de ondertekening geenszins uitsluit;

Dat, nu de mogelijkheid van zulke morele dwang niet wordt tegengesproken door de thans bekende feiten, de eerste rechter met reden appellanten machtigde het bewijs van deze morele dwang te leveren;

Dat het incidenteel beroep derhalve eveneens ongegrond is;

Om die redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 ;

Alle andere en meeromvattende besluiten verwerpende als ongegrond;

Ontvangt het beroep en het incidenteel beroep doch verklaart beide ongegrond; bevestigt het bestreden vonnis;

Veroordeelt appellanten tot de kosten van de aanleg;

Wijst de zaak terug naar de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde voor verdere behandeling.

NOOT: Door zelfde Kamer van het Hof van beroep te Gent, werd op zelfde datum, een gelijkaardig gemotiveerd arrest uitgedproken in zake Van Hamme en Huyck t/N.V. «J. Vrints et Fils» en N.V. «La Maternelle».

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TURNHOUT

1ste Kamer. — 17 oktober 1962.

Voorzitter: van den Hove d'Ertsenrijck.

Rechters: De Bont en Van Cauwenbergh.

Advokaten: Mter Van Damme en Van Gorp.

Faktuur. — Afrekening. — Substantiële elementen. — Bedoeling van partijen.

Een document, afgeleverd door een melkerij aan landbouwers, betiteld als «afrekening» en dat buiten de levering van volle melk (door de boeren) melding maakt van de levering van allerlei waren aan deze boeren, is geen «faktuur».

Gezien het exploit van deurwaarder J. Houet te Turnhout dd. 14 november 1960 ten verzoeken van aanlegster dagvaarding gevende aan verweerder om bij aangestelde pleitbezorger voor deze Rechtbank te verschijnen;

Zaak in geschreven nummer 10:703 van de Rol.

Gehoord ter openbare zitting van 19 september 1962, partijen in hun middelen en besluiten;

Gezien de akte van verzet de dato 14 november 1960, ten verzoeken van de S.V. Zuivelfabriek Sint-Appolonia, tegen het dwangschrift uitgevaardigd op 27 april 1960, door de ontvanger der Registratie en Domeinen te Mol, uitvoerbaar verklaard door de heer Directeur der Registratie te Antwerpen op 3 mei 1960;

Overwegende dat de eis van aanlegster strekt nietig te horen verklaren kwestieus dwangschrift, waarbij van aanlegster betaling gevorderd wordt van 21.071 frank ten titel van met het zegel gelijkgestelde taksen en 42.142 frank ten titel van boeten;

Overwegende dat ter gelegenheid van een controle inzake met het zegel gelijkgestelde taksen op 18 november 1959 uitgeoefend bij aanlegster door de heer Tiest, hoofdcontroleur der overdrachtstaxen te Turnhout, werd vastgesteld dat aanlegster aan landbouwers bescheiden had uitgereikt, welke betiteld werden «afrekening» gevolgd van de vermelding der maand waarop het bescheid betrekking had;

Dat op die bescheiden vermeld werden, benevens de door de landbouwers aan de aanlegster gedane leveringen van volle melk, o.m. ook de door aanlegster aan de landbouwers gedane leveringen van koopwaren, zoals ondermelk, uierzalf, veeluispoeder, wattenfilters, alsook de aan aanlegster toekomende huurvergoeding voor het gebruik van kruiken;

Overwegende dat partijen t' akkoord zijn dat in kwestieus geval geen verplichting bestond een faktuur uit te reiken doch dat de taxe verschuldigd is, indien wel een faktuur werd uitgereikt;

Overwegende dat verweerder echter aanvoert dat de kwestieuze periodieke afrekeningen als «fakturen» te aanzien zijn, in de mate dat ze betrekking hebben op de door aanlegster, aan de landbouwers gedane leveringen of op de verhuring van onroerende goederen en derhalve dienen bekleed te zijn met fiskale zegels, naargelang het geval, overdrachtstaxe van vijf procent factuurtaxe van vijf per duizend of taxe op roerende verhuring van vijf procent;

Overwegende dat aanlegster van haar kant doet gelden dat de kwestieuze bescheiden niet kunnen aanzien worden als fakturen doch naar vorm en inhoud «rekeningsuittreksels» zijn en dus niet te bekleden zijn met fiskale zegels;

Overwegende dat partijen beiden vooruitzetten dat noch in de fiskale, noch in de handelswetgeving een bepaling gegeven wordt van het begrip «faktuur»;

Overwegende dat het onjuist is, zoals verweerder voorstelt, dat ieder geschrift dat vermeldt: de naam van koper en verkoper, de geleverde goederen en de prijs ervan, noodzakelijk een faktuur zou zijn;

dat deze elementen inderdaad vermeld dienen om een faktuur te hebben, doch daarenboven minstens in hoofde van een der betrokkenen, leveraar of klient de bedoeling moet bestaan dergelijk geschrift als een faktuur te doen gelden (zie A.P.R. «faktuur» n° 155);

Dat terzake aanlegster, als leveraar, ten stelligste betwist dat de kwestieuze documenten als faktuur zouden bedoeld zijn; dat er ook geen enkel bewijs is dat de afrekening door een van de klienten-landbouwers als faktuur aangezien werd;

Dat bovendien naar vorm en inhoud bedoeld document ook niet kan doorgaan als faktuur;

Overwegende dat op kwestieuze afrekeningen verschillende vermeldingen ontbreken die ofwel verplichtend of normaal op een faktuur voorkomen; o.m. de maatschappelijke zetel, het nummer van het handelsregister, plaats en datum van opstelling van het document; datum en nauwkeurige aanduiding van levering of prestatie; naam en adres van bestemming en verkoop en betalingsvoorwaarden;

Overwegende dat, zo aanlegster met dergelijk document, de rechten en voordelen van de faktuur zou opeisen, zij gevaar loopt, dat het document niet als faktuur zou aangezien worden, gezien de voornoemde ontbrekende elementen;

Dat rechtspraak en rechtsleer aannemen dat dergelijk onvolledig document niet als faktuur kan aangezien worden, zelfs in het geval dat aanlegster zou aanvoeren dat het document als dusdanig bedoeld werd (zie A.P.R. faktuur n° 259);

Overwegende dat er geen enkel bewijs voorhanden is dat het kwestieus document door leveraar of klient ooit aangezien of gebruikt werd als faktuur;

Overwegende dat het document klaarblijkelijk bedoeld is als «rekeningsuittreksel» en enkel deze gegevens bevat, die de klient toelaten de stand na te gaan van zijn rekening bij aanlegster;

Overwegende dat de vermeldingen «te bewaren voor nazicht der taksen» en «klachten binnen de acht dagen» niet van aard zijn om het karakter van «afrekening» te wijzigen in dit van «faktuur»;

Overwegende dat het kwestieus dwangbevel derhalve ten onrechte werd uitgevaardigd en de vordering van aanlegster gegrond is;

Om deze redenen:

De Rechtbank, vonnissende op tegenspraak, alle andere en strijdige besluiten verwerpend; verklaart de eis van aanlegster ontvankelijk en gegrond, verklaart

het dwangbevel dd. 27 april 1960 van de ontvanger der registratie en domeinen nietig en zonder waarde;

Veroordeelt verweerder tot de gerechtskosten.

NOOT. — Om de belangrijkheid van voormeld vonnis te beseffen moet men weten dat, ingevolge art. 58, 5° van het wetboek der zegeltaksen, er bij de verkoop van produkten die vrijgesteld zijn van de overdracht-taks zoals (onder)melk (art. 22, 2° W.B.), er alleen vrijstelling bestaat van de gewone faktuurtaks van 6 % (tot op 4 mei 1961, 5 %), bij levering door of aan landbouwers, voor zover er geen « faktuur » wordt opgemaakt. In het kwestige geval was het Beheer van oordeel dat het bescheiden betiteld als « afrekening », afgeleverd door de melkerij aan de boeren als « faktuur » moest worden beschouwd, omdat op dit document bepaalde vermeldingen staan die, indien ze afzonderlijk worden genomen, de gegevens van een faktuur uitmaken.

Buiten het element « bedoeling van partijen » (dat voor de Burgerlijke Rechtbank van Charleroi dd. 1 december 1956 - Rec. gen. Enr. 1957, n° 19814 van minder belang was) is ook de faktor « vorm en inhoud » van belang voor de rechtbank, die verwijst naar het uitstekend werk van A. Cloquet in de Algemene Rechtsverzameling, trefwoord « Faktuur ».

In de klassieke werken over handelsrecht o.m. Fredericq L.; J. Van Rijn, tome II, n° 1256; Les Nouvelles « Droit commercial », t. I, Namur, en in de werken over de overdrachtaksen vinden wij heel weinig commentaar inzake de bepaling van het document « faktuur ».

Wij kunnen verwijzen naar volgende rechtspraak : a) Burg. Rechtb. Kortrijk, 11 december 1958 (Rec. Gén. Enr. 1960, n° 20.223, en Pasicrisie 1960, III, p. 86); b) Verbrekingshof 21 december 1959 (Rec. Gén. Enr. 1961, n° 20.319); c) Burg. Rechtb. Oudenaarde 13 december 1960 (Rec. Gén. Enr. 1961, n° 20.037); d) Burg. Rechtb. Brussel 8 juni 1953 (Rev. Gén. Enr. et dom., n° 763) en 16 oktober 1958 (Rec. Gén. Enr., n° 20.076).

Te noteren dat alle kwestige « afrekeningen » de bestemming krediteren (wegens de belangrijke prijs voor melklevering) terwijl een faktuur bijna altijd de bestemming « debiteert ».

Dr. Jur. J. Brutsaert.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

1e Kamer. — 21 maart 1961.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : M.M. Maes en Poppe.

Referendaris : M. Cloquet.

Advokaten : Mrs. De Saeger, Machiels en De Cooman.

1. Aansprakelijkheid van de houder van een tankstation. — Morsen van benzine, waardoor een voertuig in brand schiet.
2. Contracten. — Aard van de rechtsverhoudingen tussen de houder van een tankstation en de leverancier van de brandstof.

1. De gebruikers van motorvoertuigen begaan geen fout, wanneer zij onderweg de vergaarbak laten vullen zonder zich vooraf te vergewissen of de motor voldoende afgekoeld is, zodat voor het ontbranden van de door onhandigheid gemorste benzine geen gevaar meer bestaat. De houder van een tankstation,

die na het vullen van de vergaarbak een hoeveelheid benzine uit de slang laat lopen begaat een fout en is voor de gevolgen ervan (in casu opbranden van een motorfiets) aansprakelijk.

2. Uit de ontleiding van de tussen een houder van een tankstation en de leverancier van de brandstof bestaande contractuele verhoudingen blijkt dat eerstgenoemde een ondergeschikte van laatstgenoemde is.

Bracken t./ Staes en N.V. Gulf Oil

Gezien de exploten van dagvaarding van 21 februari 1961, betekend door het ambt van deurwaarder Frans Korte te Sint-Niklaas voor eerste verweerder, de heer Lucien Staes en van 22 februari 1961, betekend door het ambt van deurwaarder Jozef De Coninck te Antwerpen, voor tweede verweerder, de N.V. Gulf Oil;

Overwegende dat de vordering tot de betaling strekt van een vergoeding tot herstelling van de schade aan eiser berokkend door het feit dat zijn motor vernield werd toen eerste verweerder, bij het gieten van essence van een tankstation, in de vergaarbak van de motor, een zekere hoeveelheid benzine er naast liet lopen;

dat die benzine terecht kwam op de motor en in brand schoot;

dat de vlam de vergaarbak bereikte en dat de motor totaal door de brand werd vernield;

Overwegende dat verweerders ten onrechte de schuld van dit ongeval aan eiser zelf toeschrijven, aanvoerend dat de overgelopen benzine slechts in brand heeft kunnen schieten omdat de motor van het voertuig zeer warm was;

Overwegende dat het een normaal feit is voor de motor en andere delen van een rijdende motor zoals o.m. de ontspanningsbuis, een warmtegraad te bereiken die gevaar oplevert voor de ontvlaming van de benzine die er op zou vallen;

dat de motoristen geen fout begaan wanneer zij onderweg om de vulling van de vergaarbak verzoeken zonder zich vooreerst te verzekeren dat de motor zodanig verkoeld is dat er geen gevaar meer bestaat voor de ontvlaming van de benzine die bij onhandigheid erop zou gestort worden;

Overwegende dat het integendeel wel een fout was vanwege de partij Staes een hoeveelheid benzine uit de spijsdarm te hebben laten lopen wanneer de vergaarbak gevuld was;

dat hij als vakman de gevaren verbonden aan dergelijke verrichting, kende of diende te kennen;

dat in al de benzinestations strenge onderrichtingen worden gegeven opdat bij het einde van het vullingsproces, de bek van de spijsdarm naar omhoog worde gedraaid derwijze dat geen enkele druppel zou worden vermorst;

Overwegende dat eerste verweerder derhalve gehouden is de schade te herstellen die aan eiser door zijn schuld werd berokkend;

Overwegende dat de partijen het eens zijn dat de waarde van de motor 3.250 frank beliep;

Overwegende dat eiser ten onrechte bovendien een vergoeding van 600 frank vordert onder voorwendsel dat hij het gebruik van zijn motor gedurende 8 dagen heeft moeten derven;

dat hij inderdaad niet bewijst dat hij zich een andere motor niet bijna onmiddellijk terug kon aanschaffen zonder normaal meer dan drie dagen te moeten wachten;

dat een vergoeding van 225 frank voldoende schijnt om in dit verband de kosten en het tijdverlies te dekken;

Overwegende dat de volledige schade aldus beloopt 3.250 frank plus 225 frank of 3.475 frank;

Overwegende dat tweede verweerster terecht werd gedagvaard als burgerlijk aansprakelijk voor de daden van eerste verweerder;

dat de gerant van een benzinestation een verkoper is in de detailhandel in de zin van artikel 4, 3° van de wet van 1926 (Werkrechtensraad in beroep, Bergen, 2 december 1952, Louage d'ouvrage 1953, 20, met noot);

Overwegende dat in de overeenkomst tussen de heer Staes en de N.V. Gulf Oil, de heer Staes weliswaar genoemd wordt de « aannemer » van de uitbating;

doch dat er dient onderzocht te worden welke werkelijke bedrijvigheid en welke werkelijke verhoudingen achter die benaming schuilen en door de partijen voorzien waren (Hrb. Luik, 10 juli 1955, R.F. 1955, 1954-55, 194);

Overwegende dat de partij Staes in artikel 3 van de overeenkomst belooft zich te willen gedragen naar de nota van raadgevingen door de N.V. Gulf Oil vastgelegd aangaande de beste wijze om een « service-station » uit te baten;

dat de partij Staes zich verbindt uitsluitend Gulf-produkten te verkopen en dit tegen de door Gulf bepaalde prijzen (artikel 8);

dat hij zich ertoe verbindt Gulf op de hoogte te houden van de voorraad goederen (art. 9), — de onder-richtingen te volgen die hem door Gulf zullen gegeven worden betreffende het boeken der produkten (art. 10);

dat het voorzien is dat Gulf ten allen tijde toegang zal hebben tot het « Service-station » om controle uit te oefenen over de stocks, de kas en alles wat de uitbating van het « Service-station » betreft (art. 11);

dat de heer Staes zich verbond de dienst aan de pompen te verzekeren tussen bepaalde uren, en wel tussen 7 en 22 uur (art. 5 - f);

dat de bezoldiging van de partij Staes maandelijks betaalbaar is (art. 4 - a);

dat zij bestaat in een bepaalde som per verkochte liter brandstof en in een bepaald procent van de detail-prijs van de andere produkten;

Overwegende dat al de voormelde voorwaarden wijzen op een strenge ondergeschiktheid van de ondertekenaar van het contract tegenover de N.V. Gulf Oil;

Overwegende dat dit besluit niet ontzenuwd wordt door het feit dat een reeks uitbatingskosten door de heer Staes te dragen zijn, — hetgeen ook vaak voorkomt in de contracten met niet autonome handelsreizigers — noch door het feit dat de heer Staes onder eigen verantwoordelijkheid en voor eigen rekening personeel kan aanwerven om de goede gang van de garantie te verzekeren (Cass. fr., 7 februari 1927 B.P. 1927, I, 184);

Overwegende dat weliswaar contracten zoals dit waarvan sprake ter zake op vele punten gelijkenissen vertonen, met de overeenkomsten die afgesloten worden door herbergiers met brouwerijen die hun een drankgelegenheid in huur geven onder verplichting uitsluitend de dranken van de betrokken brouwerij te slijten;

doch overwegende dat een essentieel verschil tussen beide gevallen hierin bestaat dat de herbergier de dranken « koopt » met al de risico's aan dit soort overeenkomst verbonden, waar eerste verweerder, ofschoon hij zich « aannemer » in de overeenkomst laat noemen, niet het minste risico op zich neemt wat betreft het afzetten van de waar;

Overwegende dat trouwens het feit dat er een econo-

mische ondergeschiktheid ook kan bestaan bij andere contracten dan bij de verhuring van diensten lato sensu, niet belet dat het al dan niet bestaan van de band van ondergeschiktheid dient als criterium om de verhuringen van diensten te onderscheiden volgens zij betreffen de verhuring van werkzaamheid (louage d'industrie) aan de ene kant, en aan de andere kant de verhuring van de arbeid van de werkmans of van het intellectueel werk van de bediende (Verb. 23 januari 1959, Pas. 1959, I, 524 en noot);

Overwegende dat de Rechtbank bevoegd is ten aanzien van tweede eiseres die handelaarster is en ten aanzien van eerste verweerder bij toepassing van artikel 37ter van het W.B.R.;

NOOT: Voor wat de aansprakelijkheid van de houder van een tankstation betreft, raadplege men o.a. de door Mazeaud besproken franse rechtspraak in Revue trimestrielle de droit civil, 1960, 306.

Over de aard van het tussen de eigenaar en de houder van een tankstation gesloten contract verg. Limpens en Van Damme, Examen de jurisprudence belge Revue Critique de jurisprudence Belge, 1960, 346, n° 17.

BIBLIOGRAPHIE

Nederland

Bentham van den Bergh G. van, De associatie van Afrikaanse staten met de Europese economische gemeenschap. — Leiden, A. W. Sijthoff.

Ellis, J. J. A., en H. van den Heuvel, Europees mededingings- en kartelrecht. (E.E.G. en E.G.K.S.). — Deventer, A. E. E. Kluwer; Alphen aan den Rijn, N. Samsom.

Elsen G. L., De vergadering van de gemeenteraad. — Arnhem, Vuga-Boekerij, G. W. van der Wiel & Co.

Geelen A. A. B., van, Geschiedkundige aantekeningen ten dienste van de studie in het staatsrecht. Voor studerende in de gemeente-administratie. 2° dr. — Deventer, A. E. E. Kluwer.

Govers A., Ruilverkaveling in de praktijk. — Leiden, Nederlandse U. M.

Hagelen H. G., Toekomstregelingen in vrij beroep en onderneming. Wat ieder moet weten van de fiscale, juridische, economische en sociale aspecten bij vestiging, overname, omzetting, in- en uittreding, etc. — Leiden, Nederlandse U.M.

Haven C. A. en A. W. Willems, Wat dient U te weten? Populaire wetsuitlegging, raadgevingen en wenken voor iedereen omtrent onderwerpen waarmee men in het dagelijks leven te maken kan krijgen. 3° dr. — Blaricum, Bigot & Van Rossum.

Huygens W., De stedelijke habitat van bestuurszijde gezien. Sociaal-economische beschouwingen over stedebouw. — Hilversum, G. van Saane « Lectura Architectonica ».

Kate Th. B., ten, Het request-civil. — Groningen, J. B. Wolters.

Korthof T. J., Fiscale investeringsfaciliteiten. Investeringsaftrek, vervroegde afschrijving. — Deventer, A. E. E. Kluwer.

Meulenbeld J. en J. A. Rouwenhorst, Spaarpremie en winstaandeel. — Amsterdam, FED.

Mostar H., Beroemde gevallen van gerechtelijke dwa-

ling. Vert. door Hans Eekman, 2e dr. — Utrecht, Het Spectrum.

Zegel Kasse, De advocaat in zakformaat. 13. Erfrecht, successie- en schenkingsrecht. — Arnhem, Vuga-Boekerij, G. W. van der Wiel & Co.

Frankrijk

Alix Ch., Le Saint Siège et les nationalismes en Europe. — Sirey.

Arne S., Le Président du Conseil des Ministres sous la IVe République. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Baillou J. et Pelletier P., Les affaires étrangères. — Presses Universitaires de France.

Bastid s. la dir. de Mme Paul, Annuaire français de droit international. VII Année 1961. — Edit. du C.N.R.S.

Batiffol H., La Philosophie du droit. Nouv. édit. Coll. « Que sais-je ? » — Presses Universitaires de France.

Bernard P., La Notion d'ordre public en droit administratif. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Buchmann J., L'Afrique Noire Indépendante. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Cartou L., Le Droit aérien. — Presse Universitaires de France.

Catalano N., Manuel de droit des communautés européennes. — Dalloz.

Cavaré L., Le Droit international public positif. T. II. — Pedone.

Chazal J., Les Droits de l'enfant. — Nouv. Presses Universitaires de France.

Chesne Guy, L'Etablissement des étrangers en France et la Communauté économique européenne. — Libr. générale de Droit et de Jurispr.

Debbasch Ch., La République Tunisienne. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Fouilloux G., La Nationalisation et le droit international public. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Gabolde Ch., Etablissements dangereux, insalubres et incommodes. — Sirey.

Goy R., Le Droit d'accès au siège des organisations internationales. — Pedone.

Goyard Cl., La Compétence des tribunaux judiciaires en matière administrative. — Edit. Montchrestien.

Granchet G., La Notion de cessation des paiements dans la faillite et le règlement judiciaire. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Harrel-Courtes H. et Latron P., Avaries et avaries communes. Abordage. — Libr. Techniques.

Hubrecht G., Droit civil, 8e édit. — Sirey.

Huraült J., Le Problème de la délivrance des médicaments en France. — Sirey.

Jeancourt Galignani P., Le Pharmacien. — Libr. Techniques.

Julien P., Les Contrats entre époux. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Juris-Classeurs, 1re partie : Droit fiscal international français en l'absence de conventions. — Edit. Techniques.

Kelsen H., Théorie pure du droit. — Dalloz.

Kurowski L., Les Finances dans les Etats Socialistes. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Landon P., Histoire abrégée du recours pour excès de pouvoir des origines à 1954. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Lapidoth R., La Conclusion des traités internationaux en Israël. — Pedone.

Laurent J. C., Principes de droit judiciaire français. — A. Colin.

Leloup J. M., Le Journal, les journalistes et le droit d'auteur. — Libr. Techniques.

Lepointe G., avec le concours de Boulet-Sautel M., et Vandenbossche A., Bibliographie en langue française d'histoire du droit. — Edit. Montchrestien.

Maestre Jean-Cl., La Responsabilité pécuniaire des agents publics en droit français. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Marek K., Les Rapports entre le droit international et le droit interne à la lumière de la jurisprudence de la Cour permanente de Justice internationale. — Pedone.

Marty G. et Raynaud P., Droit civil, T. II. 1er vol. — Sirey.

Mazères J. A., Véhicules administratifs et responsabilité publique. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Oudin B., Les Corporations allemandes d'étudiants. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Rives-Lange J. L., Les Problèmes juridiques posés par l'opération d'escompte. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Rodière R., Droit des transports. — Sirey.

Rouyer-Hamery B., Les Compétences implicites des organisations internationales. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Séché J. Cl., La Notion d'intérêt à agir dans le droit de la C.E.C.A. — Pedone.

Solente R., Législation du travail et économie générale. — Dunod.

Suy E., Les Actes juridiques unilatéraux en droit international public. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Travaux de l'Association Henri Capitant pour la culture juridique française, Section canadienne. Tome XII. Année 1958. — Dalloz.

Vitani Ch., Législation de la mort. — Messon.

Engeland

Alexander Franz & H. Staub, The Criminal, the Judge and the Public. — Macmillan N.Y.

Beattie C. N., Elements of Estate Duty. — Suppt. to. Butterworth.

Beattie C. N. & K. Wedmore, The Elements of income Tax and Profits Tax Law. — Stevens & Sons.

Bennion F. A. R., Constitutional Law of Ghana. — Butterworth.

Bentley P., Committees. — Nutshell Bks. Collins.

Boczek B. A., Flags of Convenience: An International Legal Study. — Harvard U.P. Oxf. U.P.

Borchard E. M., Convicting the Innocent. — Balley Bros.

Borrie G. J., Commercial Law. — Butterworth.

Boswell C. & L. Thompson, Practitioners of Murder, Macmillan N.Y.

Change E. W., Principles of Mercantile Law. — Westwood, Donnington P. Cassell.

Charlesworth J., Negligence. — Common Law. Lib. 4e. R. A. — Percy, Sweet & M.

Collins Philip, Dickens and Crime. Camb. Stud. in Criminology. Macmillan.

Cross C. A., Principles of Local Government Law. — Sweet & M.

Fitzgerald P. J., Criminal Law and Punishment. — Clarendon Law, Oxf. U.P.

Godwin J., Killers in Paradise. — Jenkins.

- Hearn C. V.*, Russian Assignment. A Policeman Looks at Crime in the U.S.S.R. — Hale.
- Hood R.*, Sentencing in Magistrates' Courts. Lib. of Criminology. — Stevens & Sons.
- Hoopes T. W.*, The Rules against Perpetuities. — Solicitors' Law.
- Josling J. F.*, Change of Name. — Oyez Practice Notes. Solicitors' Law.
- Kelly J. H.*, Draftsman, 11e. — W. J. Williams, Butterworth.
- Kemp D. A. M. etc.*, The Quantum of Damages. — Sweet & M.
- Kime's International Law Directory.* — Kime's, 107, St. Albans Rd. Watford, Herts.
- Llewellyn K. N.*, Jurisprudence. — Chicago U.P.
- Lovell C. R.*, English Constitutional and Legal History, A Survey. — N.Y. Oxf. U.P.
- Mc Cleary R.*, County Court Precedents, Suppt. to 2d Ed. J. W. Pryke. — Butterworth.
- McIlwain C. H.*, The High Court of Parliament and its Supremacy. — Bally Bros.
- Morris J. H. C. & W. B. Leach*, The Rule against Perpetuities. — Stevens & Sons.
- Nizer L.*, My Life in Court. — Heinemann.
- Phillips Owen Hood*, Constitutional and Administrative Law. — Sweet & M.
- Pollock Sir F.*, Jurisprudence and Legal Essays. — Ed. A. L. Goodhart, Macmillan.
- Rayden W.*, Divorce. 2nd Suppt. to 8th Ed. J. Jackson & C. F. Turner. — Butterworth.
- Samuels H.*, Factory Law. — C. Knight.
- Schwartz B.*, An Introduction to American Administrative Law. — Pitman.
- Sparrow G.*, The Great Impostors. — J. Long.
- Symons J. A.*, Reasonable Doubt. — Pan Bks.
- Tyler G. Ed.*, Organized Crime in America. — Michigan P. Cresset P.
- Wahlke J. C. etc.*, The Legislative System, Explorations in Legislative Behavior. — Wiley.
- Wallman F. L.*, The Art of Cross-examination. — Collier Macmillan, N.Y.
- White, Thomas Anthony Blanco*, Patents for Inventions and the Registration of Industrial Designs. — Stevens & Sons.
- Wilson G.*, The Public Health Act 1961. — Butterworth.
- Wilson G.*, The Housing Act 1961. — Butterworth.
- Wisdom A. F.*, The Law of Rivers and Watercourses. Shaw & Sons.

Zwitzerland

- Bonnard Claude*, Problèmes relatifs au recours de droit public. Rapport... — Basel, Helbing & Lichtenhahn 1962.
- Borel Pierre*, Der Versicherungsfall in der Diebstahl und Veruntreuungversicherung. Sein Verhältnis zum Strafrecht. — Winterthur, Keller, 1962.
- Hauser Edwin*, Die Bindungen des Bundes an das kantonale Recht. — Winterthur, Keller 1962.
- Jaeger Carl*, Die Erlasse betreffend Schuldbetreibung und Konkurs. Die Texte des Bundesgesetzes, der Nebengesetze, der Verordnungen, Beschlüsse und Kreisreiben. Mit Verweisungen, Anmerkungen, Hinweisen auf bundesgerichtliche Entscheidungen und Sachregister hrsg. von C'J'. Neu bearb. von Marta Daeniker. 7. erg. und erw. Aufl. — Zürich, Orell Füssli, 1962.

- Jumod Charles-André*, Le statut légal de l'industrie horlogère suisse. — Genève, Georg, 1962.
- Kisch Guido*, Bonifacius Amerbach. Gedenkrede anlässlich der 400. Wiederkehr seines Todestages. — Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1962.
- Die Praxis der Bundessteuern*, Basel, Verlag für Recht und Gesellschaft. 8. Losebl.-Ausg. Teil T.
- Alder Claudius*, Die Befugnisse der Organe der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft gegenüber Mitgliedstaaten und Privatunternehmen. Übersicht über die Kompetenzen des Rates und der Kommission unter besonderer Berücksichtigung der Praxis. — Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1962.
- Engen Gerhard*, Die Revision der Baurechtsdienstbarkeit. Vortrag, Zürich, Schulthese, 1962.
- Küry Annelies*, Die Universalsukzession bei der Fusion von Aktiengesellschaften (unter besonderer Berücksichtigung der Fusion ohne Kapitalerhöhung). — Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1962.
- Wildhaber Luzius*, Advisory opinions. Rechtsgutachten höchster Gerichte. — Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1962.

Oostenrijk

- Heller Viktor*, Mietrechtliche Entscheidungen, Hrsg. v. Viktor Heller, Felix Jensik. — Wien, Manz, 1962.
- Neuner K.*, Steuer-Index über Rechtsmittelentscheidungen, Erlasse und Schrifttum des Jahres 1961, Bearb. Kurt Neuner, Oskar Zechmeister. — Wien, Orac, 1962.

Duitsland

- Bailas Demetrios*, Das Problem der Vertragsschließung und der vertragsbegründende Akt. — Göttingen, Schwartz 1962.
- Baltl Hermann*, Probleme der Neutralität, betrachtet am österreichischen Beispiel. — Graz, Köln, Böhlau, 1962.
- Bappert W.*, Wege zum Urheberrecht. Die geschichtl. Entwicklung d. Urheberrechtsgedankens. — Frankfurt a.M., Klostermann 1962.
- Berberiedrich Joseph*, Lehrbuch F des Völkerrechts. — München, u. Berlin Beck, 1962.
- Bernhardt Wolfgang*, Das Recht des unehelichen Kindes und dessen Neuregelung in beiden Teilen Deutschlands, Eine krit. u. vergleichende Darstellung mit Hinw. z. Reform in d. Bundesrepublik. — Bielefeld, Gieseking, 1962.
- Brecht Christoph Heinrich*, Zur Haftung der Schiffer im antiken Recht. — München, Beck, 1962.
- Boehmer Gustav*, Welche Anforderungen sind an eine Reform des Rechts des unehelichen Kindes zu stellen? Gutachten f. d. 44. Dt. Juristentag. — Tübingen, Mohr, 1962.
- Calliess Rolf-Peter*, Eigentum als Institution. Eine Untersuchung zur theolog.-anthropolog. Begründung d. Rechts. — München, Kaiser 1962.
- Cirpka Ekkehard*, Das System der Strafen und Massregeln und der Reclassierung in den Niederlanden. — Bonn, Röhrscheid 1962.
- Cramer Peter*, Der Vollrauschtatbestand als abstraktes Gefährdungsdelikt. — Tübingen, Mohr, 1962.
- Dübber Ulrich*, Parteifinanzierung in Deutschland. Eine Untersuchung über d. Problem d. Rechenschaftslegung in e. Künftigen Parteiengesetz. — Köln, u. Opladen, Westdt. Verl. 1962.
- Flann Ulrich*, Die Neuregelung der Schlüsselgewalt

- durch das Gleichberechtigungsgesetz. — Bielefeld, Gieseking, 1962.
- Festschrift für Rudolf Laun zu seinem achtzigsten Geburtstag.* Hrsg. von d. Forschungsstelle f. Völkerrecht u. Ausl. öffentl. Recht d. Universität Hamburg. — Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht 1962.
- Forkel Hans*, Grundfragen der Lehre vom privatrechtlichen Anwartschaftsrecht. — Berlin, Duncker & Humblot, 1962.
- Friedrich Rudolf*, Der Streit um die Promille. Was man über Alkohol im Straßenverkehr, Blutalkohol-Gutachten u. ihre rechtl. Bedeutung wissen muss. — Bad Godesberg, Hohwacht Verl., 1962.
- Gerland Erwin*, Der Schiedsvertrag im Baugewerbe Köln-Braunsfeld Verl. Das Baugewerbe 1962.
- Göttlich W.*, Pfändung und Überweisung. Formularbuch f. Zwangsvollstreckung in Forderungen u. Rechte. 2. Aufl. — Darmstadt, Nürnberg, Düsseldorf, Berlin, Stoytscheff, 1960.
- Henrichs Helmut*, Der Schutz des gutgläubigen Wechselwerbers nach dem einheitlichen Wechselgesetz der Genfer Verträge unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsentwicklung in den Vertragsstaaten. — Frankfurt/M. Berlin, Metzner, 1962.
- Herz John Hermann u. Gwendolen Marhanet Carter*, Regierungsformen des 20. Jahrhunderts (Government and politics in the twentieth century). Aus d. Amerikan von Lili Faktor Flechtheim. — Stuttgart, Kohlhammer 1962.
- Hesse Konrad*, Der unitarische Bundesstaat. — Karlsruhe, C. F. Müller, 1962.
- Heyens Hans Georg*, Sportrecht. Eine Zusammenstellung d. wichtigsten Beschlüsse u. gesetzl. Materialien. — Berlin, VEB, Dt. Zentralverl. 1962.
- Hoffmeyer Volkert*, Die Gerichtswahlklausel im Konnossement. Eine rechtsvergleichende Studie. — Karlsruhe C. F. Müller. 1962.
- Jahrbuch für internationales Recht.* Begr. von Rudolf Laun u. Hermann von Mangoldt. Hrsg. von Rudolf Laun u. Egmont Zechlin u. d. Inst. Internationales Recht an d. Universität Kiel, Unter Mitarb. d. Forschungsstelle f. Völkerrecht u. Ausl. öffentl. Recht d. Universität Hamburg u. d. Hans-Bredow-Inst. f. Rundfunk u. Fernsehen d. Universität. Red. Viktor Böhmert unter Mitw. von ... — Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht.
- Kantorowicz H.*, Rechtswissenschaft und Soziologie. Ausgew. Schriften z. Wissenschaftslehre. Hrsg. von Thomas Würtenberger. — Karlsruhe, F. C. Müller 1962.
- Kaser Max*, Zur Methode der römischen Rechtsfindung. — Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht 1962.
- Kelsen Hans*, Der soziologische und der juristische Staatsbegriff. Kritische Untersuchung d. Verhältnisses von Staat u. Recht. Neudr. d. 2. Aufl. von 1928. — Aalen; Scientia Verl. 1962.
- Kirsten Johannes*, Einige Probleme der Staatennachfolge. — Berlin, VEB Dt. Zentralverl. 1962.
- Klein Friedrich*, Die bisherige Rechtsprechung des Bundesverfassungsgerichts in Finanz- und Steuerfragen. 2. — Bonn a. Rh. Institut Finanzen u. Steuern, Schriftenreihe d. Instituts Finanzen u. Steuern.
- Körntgen Egon*, Die gemeindliche Selbstverwaltung in den Vereinigten Staaten von Amerika. — Kohlhammer 1962.
- Köst Ewald*, Juristisches Wörterbuch. — Berlin, Darmstadt, Wien, Dt. Buch-Gemeinschaft 1962.
- Kottenberg-Steffens*, Kurt Kottenberg u. Heinz Steffens, Rechtsprechung zum kommunalen Verfassungsrecht des Landes Nordrhein-Westfalen. Gemeindeordnung, Amtsordnung, Landkreisordnung, Landschaftsverbandordnung, Kommunalwahlgesetz; Losebl. - Ausg. Erg. Lfg. 6 Siegburg, Reckinger, 1962.
- Küchenhoff Günther*, Naturrecht und Liebesrecht. — Hildesheim Gg Olms, 1962.
- Lewin Levin David Bencionovič*, Die moderne bürgerliche Völkerrechtslehre. Haupttrichtungen u. Charakter. Übers. Übersetzerkollektiv d. Juristenfakultät d. Karl-Marx-Universität zu Leipzig. — Berlin, VEB Dt. Zentralverl. 1961.
- Lieser Karl-Theodor*, Sowjetzonenales Strafrecht und ordre public. — Frankfurt a. M. Berlin, Metzner 1962.
- Löwe-Rosenberg, Ewald Löwe u. Werner Rosenberg*, Die Strafprozessordnung und das Gerichtsverfassungsgesetz mit Nebengesetzen. Grosskommentar. Hrsg. von Hanns Dünnebiel Friedrich Wilhelm Geier u. a. 21 neu bearb. Aufl. — Berlin, de Gruyter 1962.
- Miesbach Hermann u. Dieter Engelhardt*, Bergrecht. Kommentar zu d. Landesberggesetzen u. d. sonstigen f. d. Bergbau einschlägigen Bundes- u. Landesrechtl. Vorschriften. — Berlin, Schweitzer 1962.
- Mitteis Ludwig*, Die Lehre von der Stellvertretung nach römischem Recht, mit Berücksichtigung des österreichischen Rechts. Neudr. d. Aug. — Wien, 1885. Aalen, Scientia Verl. 1962.
- Paul Heinz*, Die Mitwirkung der Gewerkschaften im arbeitsgerichtlichen Verfahren — Berlin, Verl. Tribüne 1962.
- Peter Horst*, Handbuch der Krankenversicherung. Losebl. Ausg. T. 2. Nachtr. 5. — Stuttgart, Kohlhammer 1962.
- Rehkopp Alfons*, Der Verwaltungslehrling. Vom Dienstanfänger zum Verwaltungsfachmann 10. Aufl. — München, Gersbach, 1962.
- Rittner Fritz*, Unternehmen und freier Beruf als Rechtsbegriffe. Freiburger Antrittsvorlesung. — Tübingen, Mohr Siebeck, 1962.
- Ruberg Carl*, Gemeinde-Wirtschaftsbetriebe. 2. Aufl. Siegburg, Reckinger, 1962.
- Spoerlein Hans*, Handbuch für den Geschäftsführer der GmbH. Recht. Pflichten, Haftung nach Handelsrecht u. nach Steuerrecht. 5. Aufl. — Stuttgart, München, Hannover, Boorberg, 1961.
- Sturm Friedrich*, Symbolische Todesstrafen. — Hamburg, Kriminalistik Verl., 1962.
- Wagner Walter*, Aus der Rechtsprechung in Staatsschutzverfahren. Losebl. Ausg. Lfg. 3. — Hamburg, Berlin, v. Decker, 1962.
- Weber Max*, Die römische Agrargeschichte in ihrer Bedeutung für das Staats- und Privatrecht Mit. 2. Taf. (Nchr. Stuttgart 1891). — Amsterdam Schippers, 1962.
- Weber Werner u. Hans Albert Berkenhoff*, Die Gemeinden im nachbarschaftlichen und im bundesstaatlichen Spannungsfeld. — Göttingen, Schwartz, 1962.
- Weimar Wilhelm*, Wie führe ich meine Prozesse vor dem Amtsgericht? Allgemeinverständl. Darstellung f. Kläger u. Beklagte mit Musterbeisp. 5. Aufl. — Bonn. Stollfuss, 1962.
- Weis Karl Heinz*, Die Umsatzbesteuerung der freien Berufe in Deutschland im Spiegel der Finanzstatistik und in der finanzpolitischen Diskussion. Hrsg. von d. Stiftung zur Förderung d. Wissenschaftl. Forschung über Wesen u. Bedeutung d. Freien Berufe. — Köln, Berlin, Dt. Ärzte-Verl., 1962.

Wesener Herbert, Patent- und Gebrauchsmusterrecht richtig anwenden. - München, Verl. Moderne Industrie, 1962.

Wolf Annemarie, Arbeitsvertragsbruch und Abwerbung von Arbeitskräften. - Stuttgart, München, Hannover, Boorberg, 1962.

Wulf Fritz u. Stefan Otte, Zu einigen sozialversicherungsrechtlichen Fragen. — Berlin, Verl. Tribüne, 1958.

Zipfel W., Lebensmittelrecht. Kommentar d. Gesamten lebensmittelrechtl. Vorschriften. - München u. Berlin, Beck, 1962.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie bzij de Balie te Antwerpen

Op 24 oktober j.l. stroomden de Confraters weer naar het Intern. Zeemanshuis om er de heer A. Seyl te aanhoren.

Eerlijk gezegd, was die stroom maar een smal beekje, want op die beruchte avond bleven blijkbaar velen aan hun radio en televisie zitten om een wereldgebeurtenis niet te missen: de match Frankrijk - Duitsland en Anderlecht - Sofia. Tevens naderden in diezelfde uren een paar Sovjet-bootjes het einland Cuba, wat ook wel aanleiding zal geweest zijn voor de behoedzamen onder ons om hun schuilkelder te inspecteren, liever dan naar de Conferentie te komen.

Wie was de spreker en wat vertelde hij? De heer Seyl, een rijzig figuur van in de zestig, is een authentieke Waal, afkomstig uit Aarlen, en hanteert de Nederlandse taal op keurige wijze. Terecht werd hem daarvoor verdiende lof betuigd door de Voorzitter.

Hij zou ons onderhouden over allerlei gebeurtenissen «achter de schermen» in verband met de Belgisch-Nederlandse betrekkingen sedert 50 jaar. Welnu, die gebeurtenissen zijn bijkans niet achter die schermen vandaan gekomen. Wij hoorden iets over de Documenten-affaire, waarbij in 1929 de Hollanders vreselijk boos zijn geweest op de Belgen die, volgens geheime documenten, met de Fransen een akkoord hadden gesloten om Duitsland aan te vallen over Nederlands grondgebied heen. Natuurlijk hadden de Belgen dat niet gedaan, want achteraf kwam uit dat die documenten waren opgesteld door een grappenmaker, Albert Frank genaamd. Over deze heer Frank nu, heeft de spreker zo breed uitgeweid, dat er van de Belgisch-Nederlandse relaties niets meer terecht kwam. Wij onthielden dat A. Frank inmiddels overleden is. Maar ook dat hij enige tijd bibliothecaris was in de bibliotheek van het Gerechtsgebouw te Antwerpen, een bijzonderheid die wij vernamen van heer Stafhouder Victor.

Alles bij elkaar viel de avond toch mee: Anderlecht speelde gelijk, en de Sovjet-bootjes haalden bakzeil.

H. A.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

MEDEDELINGEN

Driejaarlijkse Prijs van het Antwerps Notariaat

REGLEMENT

Artikel 1. — Het Antwerps Notariaat schrijft een driejaarlijkse prijs uit ten belope van 40.000 frank, toe te kennen aan de auteur (of auteurs) van een werk dat het Belgisch Notariaat aanbelangt en dat mag bestaan uit ingezonden manuscripten of uit een reeds gepubliceerde verhandeling, verschenen minder dan drie jaar vóór de uiterlijke datum van de inlevering.

De Tuchtkamer kan desgevallend één of meer onderwerpen voorstellen en zelfs opleggen. Voor een opgelegd onderwerp, kan de Tuchtkamer het bedrag van de prijs verhogen.

Aart. 2. — Het werk moet een grondige studie vormen en een oorspronkelijk karakter vertonen. Het moet bijdragen tot de ontwikkeling van de rechtswetenschap en van nut zijn voor het Belgisch Notariaat. Het moet in het nederlands opgesteld worden.

Art. 3. — Binnen de drie maand, na de toekenning van de prijs, moet de laureaat beslissen of hij zich al dan niet het recht voorbehoudt het bekroond werk zelf te publiceren en moet hij deze beslissing per aangetekende brief aan het inrichtend Comité, per adres «Tuchtkamer der Notarissen Antwerpen», bekend maken, zoniet wordt hij geacht onherroepelijk afstand te hebben gedaan aan de Tuchtkamer van al zijn auteursrechten op het bekroonde werk, inbegrepen de rechten van vertaling en heeft de Tuchtkamer het recht het bekroonde werk op haar kosten te laten uitgeven en vertalen.

Het bedrag van de prijs wordt slechts aan de laureaat uitgekeerd na verloop van de hierboven genoemde termijn van drie maanden.

Art. 4. — De Tuchtkamer stelt de datum vast voor dewelke de manuscripten of werken moeten ingezonden worden. Bij de inzending dient een door de auteur of auteurs «voor akkoord» getekend exemplaar van onderhavig reglement gevoegd.

De jury zal binnen de vier maanden uitspraak doen.

Art. 5. — De manuscripten zullen minstens in drie en bij voorkeur in zes exemplaren moeten ingezonden worden.

Art. 6. — De jury wordt samengesteld door de zorgen van de Tuchtkamer der Notarissen van Antwerpen. Zij zal bestaan uit: minstens twee notarissen of erenotarissen en minstens twee universiteitsprofessoren of personen uit de rechterlijke wereld.

De jury duidt tussen haar leden een voorzitter aan.

De jury beslist met meerderheid van stemmen en stelt een geschreven verslag op. Zij behoudt zich het recht voor de prijs niet toe te kennen. Zij is niet verplicht haar beslissing te verrechtvaardigen.

De uitslag zal bekend gemaakt worden tijdens een academische zitting.

Art. 7. — Het uitschrijven van deze prijs zal door de zorgen van de Tuchtkamer der Notarissen van Antwerpen worden aangekondigd en langs de universiteiten of andere inrichtingen en door middel van aanplakbrieven of tijdschriften worden bekend gemaakt.

Art. 8. — Voor al de gevallen die niet in dit reglement voorzien zijn, beslist de Tuchtkamer van Antwerpen zonder verhaal.

Art. 9. — Dit reglement kan steeds gewijzigd worden

door de algemene vergadering der Notarissen van het Arrondissement Antwerpen, beslissende bij volstreekte meerderheid van stemmen en ongeacht het aantal aanwezige leden.

Belgische Vereniging van Katholieke Juristen

Op woensdag 21 november 1962, te 20.15 uur, wordt te Brussel, Guimardstraat 5, een buitengewone algemene vergadering gehouden.

Tijdens deze vergadering wordt een lezing gehouden door E. P. de Lestapis S.J., Professor van familiale sociologie aan het Institut catholique te Parijs, onder de titel: « Essai d'anthropologie chrétienne du mariage sur les plans physique, psychologique et religieux ».

Deze lezing zal o.m. handelen over:

- a) beteugeling van « de propaganda en de publiciteit » voor middelen en methoden ter voorkoming van zwangerschap;
- b) reglementering van « de uitreiking » van produkten ter voorkoming van zwangerschap;
- c) bevordering van een familiale politiek op economisch vlak;
- d) opbouwende medewerking, door privaat initiatief, aan de opleiding van de echtparen.

Om uw plaatsen voor te behouden, telefoneer tijdig op nummer 35.06.14 (Brussel).

Een bijdrage van 20 F tot dekking van de onkosten wordt ter plaatse geïnd.

De Voorzitter,
Z. Van Hee,
Professor aan de
Katholieke Universiteit te Leuven,
Bosstraat 14, Brussel 9

Vlaamse Toeristenbond

Zoals ieder jaar

werd door de Vlaamse Toeristenbond en de Vlaamse Automobilistenbond een fraaie kalender uitgegeven, ditmaal (voor 1963) gewijd aan Vlaamse dreven, doch moderner opgevat dan in 1955, toen dit onderwerp voor het eerst gekozen werd. De jonge veelbelovende kunstenaars Herman Wouters, fotograaf, en zijn broeder Edwin, tekenaar, uit Wetteren, die we reeds kennen uit de V.T.B.-V.A.B.-kalender voor 1962, hebben ons andermaal een pronkstuk bezorgd, dat de wanden van huiskamer, kantoor of klas zal opvrolijken. Naast de foto's van bomenweelde uit onze vijf Vlaamse provincies prijken olijke tekeningen op een moderne gekleurde achtergrond. Deze uitgave, zoals alle vorige van die aard trouwens, werd met de grootste zorg uitgevoerd. We kunnen er beide bonden slechts om gelukwensen en aan de samenstellers zeggen we: « Doet zo voort! »

Deze wandkalender heeft hetzelfde formaat als verleden jaar. De dertien bladen werden uitgevoerd op glanzend, stevig papier; dank zij de gespiraleerde samenhechting worden de maandbladen eenvoudig naar achter omgeslagen en hoeven ze dus niet afgescheurd te worden, zodat op het einde van het jaar de kalender nog zo volledig is als op 1 januari.

Spijt de uitvoering in twee kleuren werd de prijs toch behouden op 20 F. Te bekomen in de boekhandels van de V.T.B. te Antwerpen (postrekening 936.27 van de V.T.B.), Brugge, Brussel, Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen en St.-Niklaas.

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en adviezen van de Raad van State, jrg. 1962 - n° 4:

Rechtspraak.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jrg. 1962 - n° 10:

Stedebouw.

Politica, jrg. 1962 - n° 4:

D. A. Boilleau, Equality. — L. Vanckx, Oorsprong van de sociologische traditie van Chicago. — J. Van Elst, Methoden voor de inhoudsanalyse van discussies.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1962 - n° 39:

H. E. Scheffer, Aansprakelijkheid van de exploitant van een reactorschip II (slot). — Th. C. Van Gelder Jr., De samenstelling van de Raad voor de Scheepvaart. — R. L. Drilmsma, Woonruimte-onttrekking, transacties met de gemeentelijke overheid, (geen) onverschuldigde betaling. — Th. L. Van der Veen, Nederland een uitstekend afzetgebied voor gestolen auto's.

Ars Aequi, jrg. 1962 - n° 4:

P. C. E. van Wijmen, Self-Executingness van volkenrechtelijke overeenkomsten. — J. Wierda, Rechtsvraag 69.

Sociaal Economische Wetgeving, jrg. 1962 - n° 10:

W. Alexander, De associatie van Griekenland met de E.E.G.

Journal des Tribunaux, 77e année, - n° 4379:

P.-P. Hamesse, Divertissement aux candelabres. — Discours de Me. E. Verbruggen. — Discours de Me. J. Delepeleire.

Recueil Général de l'enregistrement et du Notariat, jrg. 1962 - n° 20545 à 20558.

Expropriation pour cause d'utilité publique. — Divorce et séparation de corps. — Beaux commerciaux. — Successions. — Taxe de facture sur les contrats d'entreprise. — Enregistrement. — Succession. — Impôts.

Recueil Dalloz (Paris), jrg. 1962 - n° 37:

P. Didier, Remarques pour servir à une définition du droit commercial.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad